

גמרא סדורה

מסכת

שבועות

פרק ד' - "שְׁבוּעַת הַעֲדוֹת"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות,
בעריכה מבארת

לימוד פרק זה מוקדש לזוג הטרי ואהוב שהתחתן השבוע

חמי וליאל (לבית ריינפלד) ברזילי

ז' בטבת תשע"ח

שיזכו להקים בית נאמן בישראל

מתוך אהבה ושמחה אושר ועושר גשמי ורוחני

ניתן להיות מנייים על הגמרא סדורה לדף היומי.

רישום קל מהיר באתר גמרא סדורה

או במייל vinetdb81@gmail.com

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמינ!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבועות פרק ד' - "שבועת העדות"

1. ל, א

רס"י

מתני'
שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים. דכתיב (ויקרא ה) והוא עד בראוי להעיד דבר הכתוב ואשה פסולה לעדות כדילף בפירקין מועמדו שני האנשים:
קרובים. פסולין לעדות בסנהדרין (דף כז:). ילפינן לה והי ניהו התם מפרש:
ולא בפסולין. כמו גזלן שהוא פסול מן התורה שנאמר (שמות כג) אל תשת עד חמש:
אלא בראוין להעיד. בגמרא מפרש למעוטי מאי:
פני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפי עצמו נשבע שאמר שבועה שאיני יודע לך עדות:
ומפי אחרים. כגון משביע אני עליכם שתבואו ותעידוני ואמרו לו אין אנו יודעים לך עדות ולא הוציאו שבועה מפייהם אין חייבים עד שיכפרו בו בב"ד דכתיב (ויקרא ה) אם לא יגיד וגוי במקום שאילו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב אבל מפי עצמו יליף ר' מאיר בגי'ש כדמפרש בגמרא ואפי' חוץ לב"ד:
חייבין. קרבן עולה ויורד:
על זדון השבועה. שהרי לא נאמר בה ונעלם:
ועל שגגתה עם זדון העדות. שמוזדיים הם ויודעים לו עדות אבל שוגגים הם על הקרבן כשאר שגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן:
ואין חייבין על שגגתה. אם שוגגים הם לגמרי כסבורין שאין יודעין לו עדות ואחר כך נזכרו שהרי אנוסין הן לא קרינא בהו נשבעין לשקר:

גמ'
מנהגי מילי. דנשים פסולות לעדות:
בעדים הכתוב מדבר. דבעדים משתעי קרא דכתיב לעיל מיניה כי יקום עד חמש באיש וסמך ליה ועמדו:
בעדים הכתוב מדבר. ללמדך שאין עדות בנשים:
ואם נפשו לומר. ואם תרצה להשיב תשובה על דרך זו הרי לך גי'ש מפורשת שהכתוב מדבר בעדים:
ונאמר להלן שני. על פי שני עדים:
מה אם נפשו לומר. מה היה לו להשיב על דרך הראשונה:
וכי תימא. בתובע ונתבע משתעי קרא ואפי' הן תובעים רבים או נתבעים רבים בדין אחד כל התובעים קרי להו קרא חד וכל הנתבעים קרי להו קרא חד:

מ'א

שבועת העדות:
נוהגת באנשים ולא בנשים,
ברחוקין ולא בקרובין,
בבשרין ולא בפסולין,
ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד.
בפני בית דין, ושלא בפני בית דין, מפי עצמו,
ומפי אחרים - אין חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין,
דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים:
בין מפי עצמו ובין מפי אחרים,
אין חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין.
וחייבין על זדון השבועה,
ועל שגגתה עם זדון העדות,
ואינו חייבין על שגגתה.
ומה הו חייבין על זדון השבועה?
קרבן עולה ויורד.

גמרא

מנהגי מילי?

דתנו רבנן:

"ועמדו שני האנשים" (דברים יט, ז) - בעדים הכתוב מדבר, אתה אומר: בעדים או אינו אלא בבעלי דינין?
 בשהוא אומר: "אשר להם הריב" (דברים יט, ז) - הרי בעלי דינין אומר.
 הא מה אני מקיים: "ועמדו שני האנשים"? בעדים הכתוב מדבר.
 ואם נפשו לומר,
 נאמר כאן: "שני" ונאמר להלן "שני" (דברים יט, טו) -
 מה להלן בעדים, אף כאן בעדים."

מאי "אם נפשו לומר"?

וכי תימא: מדלא כתב: 'ואשר להם הריב' - כוליה קרא בבעלי דינין משתעי, נאמר כאן: "שני", ונאמר להלן: "שני" - מה להלן בעדים, אף כאן בעדים.

תניא אידך:

"ועמדו שני האנשים" (דברים יט, ז) - בעדים הכתוב מדבר.
 אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבעלי דינין?
 אמת וכי שנים באים לדיו, שלשה אין באין לדיו?
 ואם נפשו לומר,
 נאמר כאן: "שני" ונאמר להלן "שני",
 מה להלן בעדים - אף כאן בעדים."

מאי "אם נפשו לומר"?

וכי תימא: בתובע ונתבע קא משתעי קרא -
 נאמר כאן "שני" ונאמר בעדים, אף כאן בעדים.

158 ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני ההגנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם
 159 לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים ויקום דבר

תניא איך:

"ועמדו שני האנשים" (דברים יט, יז) - בעדים הפתוב מדבר.

אתה אומר: בעדים, או אינו אלא בבבלי דיני?
אמרת?

וכי אנשים באין לדין, נשים אין באות לדין?

ואם נפשך לומר,

נאמר כאן: "שני" ונאמר להלן: "שני" (דברים יט, טו) - מה להלן בעדים, אף כאן בעדים."

מאי "אם נפשך לומר"?

וכי תימא: אישה לאו אורחה,

משום "כל כבודה בת מלך פנימה"¹⁶⁰ (תהלים מה, יד) -

נאמר כאן "שני" ונאמר להלן "שני" - מה להלן בעדים, אף כאן בעדים.

2. ל, א-ב

רפ"י

מצוה בבעלי דינים שיעמדו. (בעמידה) דהא קרא נמי בבעלי דינין איירי דכתיב אשר להם הריב (דברים ט):

שלא יהא אחד עומד ואחד יושב. שלא יראה חברו שמכבדו יותר ממנו ויסתתמו דבריו:

הוי דן את חבריך לכף זכות. ולא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר אלא ברואה חברו עושה דבר שאתה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות הכריעו לזכות ואל תחשדהו בעבירה:

השתדל לדונו יפה. לקמן מפרש לה למישרי בתיגריה אם באו שני דינים לפניך ואחד מהם של תלמידי חכמים הוי פוסק אותו תחלה ופטור אותו מלפניך:

למאי שלח לי. הא מילתא: לחנופי ליה. שמא להחניפו בתמיה:

למישרא בתיגריה. כדפרישית אם בא דין אחר לפני אפסוק את זה תחלה:

אי נמי לשודא דדייני. יש דין שאינו תלוי בראיית עדים ולא בשבועה אלא במה שלב הדיינים נוטה לזכות ולחייב כגון הנך דכתובות (דף פה:): ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה ואתו שני טובייה ואמרינן התם שודא דדייני למי שהדיין רואה שהוא ראוי לתת לו מתנה אי נמי לשני שטרות של מוכר שנכתבו ביום אחד ואין ידוע למי מסר המוכר שטרו תחלה אמרינן שודא דדייני אף כאן כך שלח לי אם הדין תלוי בשודא דדייני זה ראוי לזכותו שחכם וצדיק הוא שודא לשון השלכה כדמתרגמינן ירה בים שדי בימא (שמות טו):

מחלוקת. ר' יהודה וחכמים: דביתהו דרב הונא. משמת רב הונא:

אפרח עלי בר אווא. ואעמוד ולא יבין זה שבשבילה עמדתי אלא מפני האווז הפורח ובה עלי:

תנו רבנן:

"ועמדו שני האנשים" ¹⁶¹ (דברים יט, ז) - מצוה לבעלי דינין שיעמדו.

אמר רבי יהודה:

שמעתי, שאם רצו להושיב את שניהם - מושיבין,

איזהו אסור?

שלא יהא: אחד עומד ואחד יושב,

אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו "קצר דברייך".

תנו רבנן:

"בצדק תשפט עמיתך" ¹⁶² (ויקרא יט, טו) -

שלא יהא: אחד יושב ואחד עומד.

אחד מדבר כל צרכו, ואחד אומר לו: "קצר דברייך".

דבר אחר:

"בצדק תשפט עמיתך" - הוי דן את חבריך לכף זכות."

תני רב יוסף:

"בצדק תשפט עמיתך" - עם שאתך בתורה ובמצות, השתדל לדונו יפה."

רב עולא בריה דרב עילאי הוה ליה דינא קמיה דרב נחמן,

שלח ליה רב יוסף:

עולא חברנו, עמית בתורה ובמצות אמר למאי שלח לי? לחנופי ליה?

הדר אמר: למישרא בתיגריה.

לב

אי נמי,

לשודא דדייני.

אמר עולא:

מחלוקת בבעלי דינין,

אבל בעדים - דברי הכל בעמידה,

דכתיב: "ועמדו שני האנשים" (דברים יט, ז).

אמר רב הונא:

מחלוקת בשעת משא ומתן,

אבל בשעת גמר דין - דברי הכל: דיינין - בישיבה,

ובעלי דינין - בעמידה,

דכתיב: "וישב משה לשפט את העם ויעמד העם" ¹⁶³ (שמות יח, ג).

לישנא אחריןא:

מחלוקת בשעת משא ומתן,

אבל בשעת גמר דין - דברי הכל: דיינין - בישיבה,

ובעלי דינין - בעמידה,

דהא עדים כגמר דין דמו, וכתיב בהו: "ועמדו שני האנשים".

דביתהו דרב הונא הוה לה דינא קמיה דרב נחמן.

אמר: היכי נעביד?

אי איקום מקמה - מסתתמן טענתיה דבעל דינא!

לא איקום מקמה - אשת חבר הרי היא כחבר!

אמר ליה לשמעיה: צא ואפרח עלי בר אווא ושדי עלוואי, ואיקום.

¹⁶¹ ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' לפני הנהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם

¹⁶² לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך

¹⁶³ ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב

רפ"י

(דיינים. ס"א כלומר תמיה על זה מה דהוה עביד רב נחמן ואומר זה לא דבר):
הדיינין בישיבה. והבא לחלוק כבוד היכי עביד דקאים: ומשני דיתבי וכו' כלומר לא עומד ולא יושב אלא כאדם שיתיר רצועה מן הסנדל:
בטש. בעט:
דלא מיפייס מינאי. לא עשיתי לו טובה ואינו אוהבי:
לא ליקדום וליתבי. לפני הדיין קודם שיבא בעל דינו ואפ"י יושב ושותק:
דמיחזי כמאן דמסדר ליה. טענתיה וגורם שיחשדוהו במטעים דבריו לדיין ועובר בלא תשא שמע שוא כדלקמן:
קבע עיזניה. שהדיין רבו ויש לו קביעות ללמוד:
שאינ דרכו ליטול. אם היה שלו:
הרי זה לא יטול. אינו מוזהר עליו בלא תוכל להתעלם שנאמר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם (ב"מ דף ל.).
אבל באיסורא. כגון אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד זה יודע שבעלה חי אין חכמה חשוב לנגד ה':
האי עשה. ועמדו:
והאי עשה. את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים (ב"ק דף מא:):

והאמר מר:

מחלוקת בשעת משא ומתן, אבל בשעת גמר דין - דברי הכל דיינים בישיבה, ובעלי דינין בעמידה!

דיתבי כמאן דשרי מסאניה ואמר: "איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב".

אמר רבה בר רב הונא:

האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי, מותבינן ליה לצורבא מרבנן, ולעם הארץ - נמי אמרינן ליה: "תיב", ואי קאי - לית לן בה.

רב בר שרביא הוה ליה דינא קמיה דרב פפא,

אותביה ואותיב נמי לבעל דיניה, אתא שליחא דבי דינא בטש ביה ואוקמיה עם הארץ, ולא אמר ליה רב פפא: "תיב".

היכי עביד הכי והא מסתתמן טענתיה!

אמר רב פפא:

מימר אמר: איהו - הא אותבן, שליחא - הוא דלא מפייס מינאי.

ואמר רבה בר רב הונא:

האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי, לא ליקדום צורבא מרבנן וליתבי, משום דמיחזי כמאן דסדר ליה לדיניה.

ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עידיה,

אבל קביע ליה עידיה - לית לן בה, מימר אמר בעידיה טריד.

ואמר רבה בר רב הונא:

האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא, וזילא ביה מילתא למיזל לבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה - לא לזייל.

אמר רב שישא בריה רב אידי:

אף אגן נמי תגינא:

"מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול - הרי זה לא יטול" (בבא מציעא כט:).

הני מילי בממונא,

אבל באיסורא - "אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'" (משלי כא, ל).

כל מקום שיש בו חלול ה' - אין חולקין כבוד לרב.

רב יימר הוה ידע ליה סהדותא למר זוטרא,

אתא לקמיה דאמימר,

אותביהו לכולהו.

אמר ליה רב אשי לאמימר:

והאמר עולא: מחלוקת - בכעלי דינין, אבל בעדים - דברי הכל בעמידה!

אמר ליה: האי עשה והאי עשה,

עשה דכבוד תורה עדיף.

3. ל, ב - לא, א

רס"י

לא יעשה סניגרון לדבריו. אם דין ולבו נוקפו לומר שהוא טועה לא יחזיק דבריו להביא ראיות להעמידם שהוא בוש לחזור אלא לכל צדדים יחזור להוציא דין לאמיתו:
שלא ישב תלמיד בור לפניו. לישא וליתן בדין עמו שלא יטעהו:
שלא יצטרף עמו. ואע"פ שהעדות אמת:
מדבר שקר. שגורם לפסוק דין על פי שנים עדים ואין כאן אלא עד אחד:
שהוא מרומה. שלמד מתוך דברי עדים שאין עדות אמת:
קולר. שלשלת העון:
ורואה זכות. ורבו החליף:
אינו מבדה. משקר:
וקום התם. ושיהא סבור בעל דין שאתה בא להעיד ויודה אמת:
ואגלגל עליו שבועה. שאינו מודה לי במקצת ואשביענו על ידי גלגול או שבועת קרקעות שאין נשבעין עליהן אלא על ידי גלגול:
שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים. והם בעלי דין:
לבוש כמותו. שלא תגרום לנו לישא לך פנים או יסתתמו דברי שכנגדך מפני חשיבותך ואמר איך יאמינו בי בית דין על אדם חשוב כזה:
מדבר שקר תרחק. וכיון שאיש מריבו מסותם מעמיד זה את שקרו:

¹⁶⁴תנו רבנן:

"מנין לדין שלא יעשה סניגרון לדבריו? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**"¹⁶⁵ (שמות כג, ז).

ומנין לדין שלא ישב תלמיד בור לפניו? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לדין שיודע לחבירו שהוא גזלן, וכן עד שיודע בחבירו שהוא גזלן - מנין שלא יצטרף עמו? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לדין שיודע בדין שהוא מרומה, שלא יאמר: הואיל והעדים מעידין אחרתנו ויהא ^אקולר תלוי בצואר עדים? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**" (שמות כג, ז).

לא,א

¹⁶⁶מנין לתלמיד שיושב לפני רבו ורואה זכות לפניו ורואה זכות לעני ורואה זכות לעשיר, מנין שלא ישתוק? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדין, שלא יאמר: אמתין לו עד שיגמרנו ואסתננו ואבננו משלי, כדי שיקרא הדין על שמי? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לתלמיד שאמר לו רבו: יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה, איני מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד, מנין שלא יצטרף עמו? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

האי "מדבר שקר תרחק" נפקא!?

הא ודאי שקורי קא משקר, ורחמנא אמר **"לא תענה ברעך עד שקר"**¹⁶⁷ (שמות כ, ג)!

אלא כגון דאמר ליה: ודאי חד סהדא אית לי, ותא אתה קום ותם ולא תימא ולא מידי, דהא לא מפקת מפומך שקרא, אפילו הכי אסור, משום שנאמר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לנושה בחבירו מנה, שלא יאמר: אטעננו במאתים כדי שיודה לי במנה ויתחייב לי שבועה, ואגלגל עליו שבועה ממקום אחר? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לנושה בחבירו מנה וטענו מאתים, שלא יאמר: אכפרנו בבית דין ואודה לו חוג לבית דין, כדי שלא אתחייב לו שבועה ולא יגלגל עלי שבועה ממקום אחר? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

מנין לשלשה שנושין מנה באחד, שלא יהא אחד בעל דין ושנים עדים, כדי שיוציאו מנה ויחלוקו? תלמוד לומר: **"מדבר שקר תרחק"**.

¹⁶⁴ גירסת הדפוס: (סימן: סניגרון, בור, גולת, מרמה)

¹⁶⁵ מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג מי לא אצדיק וישע

¹⁶⁶ גירסת הדפוס: (סימן: תלת"א תלמי"ד, ותלת"ת בעל"י חו"ב, סמךטו"ט שומ"ע ומטע"י)ם

¹⁶⁷ לא תרחק: (ס) לא תנאף: (ס) לא תגנב: (ס) לא תענה ברעך עד שקר

רס"י

פוזמוקייכו. כמין אנפיליאות
 חשובים קלצונייש בלעייז:
 לא תשא. אזהרה למקבל:
 קרי ביה לא תשיא. אזהרה
 לבעל דין:
 שמע שוא. שהמטעים דבריו
 שלא בפני בעל דינו אינו בוש
 מדברי שקר:
 ואשר לא טוב עשה. פסוק זה
 בספר יחזקאל:
 זה הבא בהרשאה. ומתעבר על
 ריב לא לו ושמא הראשון נוח לו
 ונוח לפשרה יותר מזה שאינו
 יכול לעשות פשרה בממון
 אחרים:
 שיש עליה עסיקין. עוררין כמו
 (בראשית כו) כי התעשקו עמו
 שמערערין על המחזיק בה וזה
 בא וקונה אותה ובוטח על חזקו
 שהוא איש זרוע:

מנין לשנים שבאו לדין, אחד לבוש סמרטוטין ואחד לבוש איצטלית בת מאה מנה,
 שאומרין לו לבוש כמותו,
 או הלבישהו כמותך?
 תלמוד לומר: "מדבר שקר תרחק".

כי הוּוּ אָתוּ לְקַמִּיָּה דְרַבָּא בַר רַב הוּנָא,
 אָמַר לְהוּ: שְׁלוּפוּ פּוּזְמוּקֵיכוּ וְחוּתוּ לְדִינָא.

מנין לדין, שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין חבירו?
 תלמוד לומר: "מדבר שקר תרחק".

מנין לבעל דין שלא יטעים דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חבירו?
 תלמוד לומר: "מדבר שקר תרחק".

רב כהנא מתני מ"לא תשיא" "לא תשיא" "ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו" (יחזקאל יח, יח).

רב אמר: זה הבא בהרשאה.

ושמואל אמר:
 זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין.

4. לא, א

רפ"י

למעוטי מלך. דתנן סנהדרין (דף יח.) לא מעיד ולא מעידין אותו: **משחק בקוביא.** בעירבון. והמראה שקורין פרמייל"ה: **כל שכן מלך.** דמדאורייתא לא חזי דכתיב (דברים יז) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין כדאמרן לעיל (דף ל.) ודרך בזיון הוא לו: **אבל משחק בקוביא מדאורייתא חזי.** שלא פסלה תורה אלא עד חמס שנוטל בחזקה כמו (שופטים ט) ויגזלו את כל (העובר) דבעלי שכם ורבנן גזרו ביה ועשוהו גזלן מדבריהם ואמרו אסמכתא היא ולא קניא וכיון דמדאורייתא חזי חיילא עליה שבועה ורב אחא סבר הואיל וסוף סוף אי מסהיד לא מקבלינן ליה לא קרינן ביה והוא עד:

[**"שבועת העדות:**
נוהגת באנשים ולא בנשים,
ברחוקים ולא בקרובים,
בבשרין ולא בפסולין].
"אינה נוהגת אלא בראיון להעיד."

לאפוקי מאי?

אמר רב פפא:
לאפוקי מלד.

ורב אחא בר יעקב אמר:
לאפוקי משחק בקוביא.

מאן דאמר: "משחק בקוביא", כל שכן 'מלד',
ומאן דאמר: "מלד", אבל 'משחק בקוביא' מדאורייתא מחזא חזי, ורבנן הוא דפסלוהו.

5. לא, א-ב

רס"י

בדון מינה ומינה בדון מינה ואוקי באתרה פליגי פרשה שלמדה דבר מחבירתה בגזירה שוה אם תעמיד אותו דבר בזו בתורת מה שהיה עומד במקום שלמדנו משם והואיל ולמדנו ממנו על כרחך ממנו תחזור ותלמדנו לכל משפטו או דון מינה ואוקי באתרה כלומר לאחר שלמדנו משם והבאתו לכאן העמידהו כאן בתורת שאר דברים המפורשים כאן והשתא מפרש לה ואזיל:

ר' מאיר סבר דון מינה ומינה. לקמן (דף לד.) ילפינן שבועת העדות בגזירה שוה דתחטא תחטא משבועת הפקדון למושבע מפי עצמו דכתיבא בשבועת הפקדון ולא כתיבא בשבועת העדות:

דון מינה. מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב דכתיב (ויקרא ה) אשר ישבע עליו אף עדות מפי עצמו חייב ומינה מה פקדון אפי' שלא בבי"ד דהא ונשבע על שקר בין בבית דין בין שלא בבית דין משמע:

אף בעדות. אע"ג דמושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבי"ד כדאמרינן לקמן בשמעתין מפי עצמו דילפינן מפקדון אפילו שלא בבית דין ומייתין ליה הכא כי התם:

ורבנן סברי דון מינה. מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב אף עדות מושבע מפי עצמו חייב:

ואוקי באתרה. כלומר לאחר שהבאתו לכלל שבועת העדות העמידהו כמשפט המפורש בשבועת העדות מה מושבע מפי אחרים האמור בשבועת העדות אינו אלא בבית דין אף מפי עצמו שהבאת לה ממקום אחר אינו אלא בבית דין:

אמר להו רב פפא אי מפקדון. הו מייתין רבנן מפי עצמו לשבועת העדות הו מחייבי ליה אפילו שלא בבית דין כי התם דלכולי עלמא דון מינה ומינה אית לן והאי דלא מחייבו אלא בבית דין משום דלאו בגזירה שוה משבועת הפקדון גמרי לה אלא משבועת העדות גופה מקל וחומר מה מושבע מפי אחרים חייב בעדות כדכתיב (ויקרא ה) ושמעה קול אלה מפי עצמו מבעיא:

לאו דגמרי לה מעדות. דהא בפקדון אשר ישבע עליו לשקר כתיב (שם). משמע מפי עצמו והכא ליכא למידן ק"ו דודאי מושבע מפי עצמו חמור ממושבע מפי אחרים אלא מגזירה שוה גמרי לה מעדות ומדחייב בבית דין ושלא בבית דין אלמא דון מינה ואוקי באתרה סבירא להו מאחר שהבאת מפי אחרים לכלל שבועת הפקדון העמידהו בתורת שבועת הפקדון שאין שבועה בבי"ד מפורש בה:

["שבועת העדות: נוהגת..."]

בפני בית דין ושללא בפני בית דין מפי עצמו, ומפי אחרים - אין חייבין עד שיכפרו בהו בבית דין, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

בין מפי עצמו ובין מפי אחרים, אינו חייבין עד שיכפרו בהו בבית דין."

במאי קמפלגי?

אמרוה רבנן קמיה דרב פפא:

ב"דון מינה ומינה" ב"דון מינה ואוקי באתרה" קא מיפלגי.

רבי מאיר סבר: "דון מינה ומינה", מפקדון,

מה פקדון מושבע מפי עצמו - חייב,

אף עדות מושבע מפי עצמו - חייב.

ומינה: מה פקדון בין בבית דין ובין שלא בבית דין, אף עדות בין בבית דין ובין שלא בבית דין.

ורבנן סברי: "דון מינה ואוקי באתרה",

מה פקדון מושבע מפי עצמו - חייב,

אף עדות מושבע מפי עצמו - חייב,

ואוקי באתרה, מה מושבע מפי אחרים, בבית דין - אין,

ושלא בבית דין - לא,

אף מושבע מפי עצמו, בבית דין - אין,

ושלא בבית דין - לא.

אמר להו רב פפא, אב,

אי מפקדון גמרי לה רבנן - דכולי עלמא לא פליגי דדון מינה ומינה.

אלא היינו טעמא דרבנן,

דמייתו לה, בקל וחומר: ומה מפי אחרים חייב - מפי עצמו לא כל שכן?!

ומדמייתו לה קל וחומר, דיו לבא מן הדין להיות פנדון,

מה מושבע מפי אחרים, בבית דין - אין,

ושלא בבית דין - לא,

אף מושבע מפי עצמו, בפני בית דין - אין,

ושלא בפני בית דין - לא.

אמרו ליה רבנן לרב פפא:

מי מצית אמרת דלאו בדון מינה ומינה פליגי?!

והתנן גבי פקדון:

"שבועת הפקדון:

נוהגת: באנשים ובנשים,

ברחוקין ובקרובין,

בבשרין ובפסולין,

בפני בית דין ושללא בפני בית דין, מפי עצמו,

ומפי אחרים - אינו חייב עד שיכפרו בו בבית דין,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

בין מפי עצמו ובין מפי אחרים בין שפכר בו - חייב" (שבועות לו:).

מושבע מפי אחרים בפקדון מנא להו לרבנן דחייב? לאו דגמרי לה מעדות!

ושמע מינה: בדון מינה ומינה פליגי.

מההיא - אין,

מהא - ליכא למשמע מינה.

6. לא, ב
 "וחייבין על זדון השבועה [...] ומה הו חייבין על זדון השבועה?
 קרבן עולה ויורד".]

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"בכולן נאמר בהן: **"ונעלם"**¹⁶⁸ (ויקרא ה, ב-ד),

וכאן לא נאמר בהן: **"ונעלם"** - לחייב על המזיד בשוגג".

"ועל שגגתה עם זדון העדות".

היכי דמי **"שגגתה עם זדון העדות"**?

אמר רב יהודה אמר רב:

באומר: יודע אני ששבועה זו, אסורה,
 אבל איני יודע: אם חייבין עליה קרבן אם לא.

"ואין חייבין על שגגתה" גרידתא.

לימא תנינא לדרב כהנא ודרב אסי?

לא, אף על גב דתנו איצטריד,

סלקא דעתך אמינא: הקא הוא דלא כתיב 'ונעלם', דכעין שוגג דומיא מזיד,
 אבל התם כתיב: **"ונעלם"** (ויקרא ה, ד) אפילו שגגתה כל דהו,
 קא משמע לן.

רפ"י

מההיא אין. מההיא ודאי שמעינן להו לרבנן דון מינה ואוקי באתרה אבל מההיא פלוגתא לא הוה שמעינן ליה: **בכולן נאמר ונעלם**. בכל הכתובים בקרבן עולה ויורד כגון שבועת ביטוי וטומאת מקדש נאמר ונעלם: **וכאן**. בשבועת העדות לא נאמר: **לימא תנינא לדרב כהנא ורב אסי**. דהיכא דסבור לישבע באמת אינו חייב ואמאי איסתפקא להו דאיצטריך רב למימר להו לבך אנסך: **אע"ג דתנו**. האי גבי עדות איצטריך רב למימר נמי גבי בטוי: **שגגה כל דהו**. ואפי' אנוס בלבו ניחייב:

¹⁶⁸ ב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם. ג או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם. ד או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

7. לא, ב - לב, א

רפ"י

מתני'

או שאמרו לו. בלא שבועה אין
אנו יודעין לך עדות ואמר להם
משביעני עליכם שיהא אמת מה
שאמרתם ואמרו אמן חייבין
אבל אם שתקו אחר השבועה
אין כאן קבלת שבועה:

ובאו לב"ד והודו פטורין.
ואפילו כפרו חוץ לב"ד על כל
שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד
כדמפרש בגמרא:

כפרו. בבית דין חייבין על כל
אחת ואחת דכפירה אכולה
קיימא וילפינן מקרא והיה כי
יאשם לאחת מאלה (שם) לחייב
על כל אחת ואחת:

מה טעם. אין חייבין אלא אחת
אפילו שתקו וכפרו לבסוף ולא
אמרינן כפירה קיימא אכולהו:

הואיל ואין יכולין לחזור
ולהודות. אילו כפרו בראשונה
הואיל ובב"ד הם שוב לא היו
ראוין להעיד שכבר הגידו שאינן
יודעין לו עדות ושוב אינו חוזר
ומגיד הלכך אע"ג דלא כפרו
אלא לבסוף כל השבועות היו
לבטלה חוץ מן הראשונה שאם
שתקו בראשונה כפירה היא שוב
אינן ראוים להשביעו ואם אינה
כפירה הרי מושביעין ועומדין
ומה זה שבועה על שבועה ועל
כרחק כי כתב לאחת לחייב על
כל אחת ואחת אשבועה חוץ
לב"ד וכפרו בב"ד כתב דשבועות
דחוץ לב"ד שהיה משביעין
שיבואו לב"ד ויעידו לא יצאו
לבטלה וראויות לחלק שהרי
אפי' כפרו שם בראשונה היה
ראוי לחזור ולהשביעין:

כפרו שניהן כאחת. בתוך כדי
דבור:

הראשון חייב. אבל השני פטור
שכיון שכפר הראשון שוב אין
עד יחידי ראוי להגיד:

גמ'

עד שישמעו מפיו. בואו
והעידוני:

שילח ביד עבדו. התובע השביעין
ביד עבדו:

שאלם אתם יודעין לו עדות.
לבעל דינו:

עד שישמעו מפי התובע. בואו
והעידוני ולקמן יליף לה
מקראי:

אמר לאו דוקא. אלא אורחא
דמילתא נקט ואי לא שמואל לא
שמעינן לה ממתניתין:

הכא נמי. הוה אמינא לאו דוקא
אי לא דאשמועינן שמואל:

משנה

שבועת העדות - ביצד?

אמר לשנים: "בואו והעידוני" - "שבועה שאין אנו יודעין לך עדות".

או שאמרו לו: "אין אנו יודעין לך עדות" - "משביע אני עליכם", ואמרו: "אמן" -
הרי אלו חייבין.

השביע עליהם חמש פעמים חוץ לבית דין, ובאו לבית דין והודו - פטורין.
כפרו - חייבין על כל אחת ואחת.

השביע עליהן חמש פעמים בפני בית דין וכפרו - אינן חייבין אלא אחת.
אמר רבי שמעון:

מה טעם?

הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות.

כפרו שניהן באחד - שניהן חייבין.

בזה אחר זה - הראשון חייב, והשני פטור.

כפר אחד והודה אחד - הנזכר חייב.

היו שתי כיתי עדים, כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השנייה - שתיקה חייבות,
מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתיקה.

גמרא

אמר שמואל:

ראוהו שרץ אחריהו,

אמרו לו: "מה אתה רץ אחרינו?"

שבועה שאין אנו יודעין לך עדות" - פטורין, עד שישמעו מפיו.

מאי קא משמע לן?

תנינא:

"שילח ביד עבדו,

או שאמר להו הנתבע:

"משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו" -

הרי אלו פטורים,

לבא, עד שישמעו מפי התובע" (שבועות לה.).!

"רץ אחריהו" איצטריכא ליה,

סלקא דעתך אמינא: כיון דרץ אחריהו כמאן דאמר להו דמי,

קא משמע לן.

והא נמי תנינא: "שבועת העדות ביצד? אמר לעדים בואו והעידוני, שבועה" כו'.

'אמר' - אין,

לא אמר - לא!

"אמר" - לאו דוקא.

דאי לא תימא הכי,

גבי פקדון דקתני: "שבועת הפקדון ביצד? אמר לו: 'תן לי פקדון שיש לי בידך'",

הכי נמי, אמר אין, לא אמר לא?!

הא 'וכחש בעמיתו'¹⁶⁹ (ויקרא ה, כא) כל דהו!

אלא "אמר" לאו דוקא,

הכא נמי לאו דוקא.

האי מאי?

¹⁶⁹ נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו

רס"י

תנא התם. בפקדון אמר אטו
 דתנייה הכא:
פטורין. דיליף לה לקמן (דף
 לה.) מאם לוא יגיד שכתוב מלא
 למדרש אם לו לא יגיד ונשא
 עונו שמשמע שהוא תובעם:

אי אמרת בשלמא: "אמר" דהכא דוקא - תנא התם אטו הכא,
 אלא אי אמרת לא "אמר" דהתם דוקא, ולא "אמר" דהכא דוקא,
 "אמר" "אמר" למה לי למיתנייה?

דלמא אורחא דמילתא,
 קא משמע לן.

תניא כוותיה דשמואל,
 "דאווהו שבא אחריהו,
 אמרו לו: "מה אתה בא אחרינו? שבועה שאין אנו יודעין לך עדות" - פטורין,
 ואם בפקדון - חייבים."

רש"י

לא אמרתי כו'. דכיון דאהגדה
קפיד קרא על כרחך במקום
הראוי להגדה קאי:

8. לב, א

"השביע עליהן חמשה פעמים חוץ לבית דין, ונבאו לבית דין והודו - פטורין.
בפרי - חייבין על כל אחת ואחת".

מנלן דאכפירה בבית דין הוא דמחייבי, אחוץ לבית דין לא מחייבי?

אמר אבוי:

אמר קרא: "אם לא יגיד ונשא עונו"¹⁷⁰ (ויקרא ה, א) -
לא אמרתי לך אלא במקום שאילו מגיד זה מתחייב זה ממון.

אמר ליה רב פפא לאבוי:

אי הכי, אימא שבועה גופא, בבית דין - אין, ונשלא בבית דין - לא!

לא סלקא דעתך,

דתניא:

"לאחת"¹⁷¹ (ויקרא ה, ה) - לחייב על כל אחת ואחת".

ואי סלקא דעתך: בבית דין, מי מחייב על כל אחת ואחת?!

והתנן:

"השביע עליהן חמשה פעמים בפני בית דין וכפרו אין חייבין אלא אחת,

אמר רבי שמעון:

מה טעם?

הואיל ואינם יכולין לחזור ולהודות".

אלא, לאו שמע מינה: שבועה - חוץ לבית דין,

כפירה - בבית דין.

¹⁷⁰ ונפש מי תהטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו

¹⁷¹ והיה כי יאשם לאחת מאלה והתנודה אשר חטא עליה

9. לב, א

רפ"י

והא אי אפשר לצמצם. וקס"ד
 דכאחת דקתני מתניתין
 מצומצמין אמר:
רבי יוסי הגלילי. במסכת
 בכורות (דף יז.) רחל שלא
 ביכרה וילדה שני זכרים רבי
 יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן
 דאפשר לצמצם שיוציאו שניהם
 ביחד ראשם וחכ"א אי אפשר
 שלא יצא ראשו של אחד מהם
 תחלה והאחד אינו בכור
 ושניהם ספק וירעו עד
 שישתאבו והאחד לו והאחד
 לכהן:
תלמיד לרב. שלום עליך רבי:
רב לתלמיד. שלום עליך:
טובא הוי. אין שניהם יכולין
 לומר שש תיבות הללו בשיעור
 זה:
כל אחד בתוך כדי דיבור של
חבירו. כשגמר זה כפירתו
 התחיל זה לדבר בתוך כדי
 שאילת שלום:
דלא כי האי תנא. דלא כר'
 אלעזר ברבי שמעון:
המשביע עד אחד. וכפר פטור
 העד מקרבן שבועת העדות:
מר סבר. תנא קמא:
עד אחד כי אתי לשבועה אתי.
 אם מעיד עליו שהוא חייב מנה
 אינו מחייב ממון אלא שבועה
 לפיכך אין הגדתו חשובה:
ומ"ס לממונא אתא. ודריש
 קרא הכי לכל עון ולכל חטאת
 דהיינו למכות ועונשין הוא
 דאינו קם אבל קם הוא לממון:
ותיסברא. דמחייב ר' אלעזר בר'
 שמעון ממון על פי עד אחד
 וטעמא משום הכי הוא:

"בפרו שניהן באחת - חייבין"

הא אי אפשר לצמצם!

אמר רב חסדא:

הא מני רבי יוסי הגלילי היא,
 דאמר: אפשר לצמצם.

רבי יוחנן אמר:

אפילו תימא רבנן,

כגון: שפירו שניהן בתוך "כדי דיבור",
 ותוך "כדי דיבור" כדיבור דמי.

אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא:

מכדי "תוך כדי דיבור" - כמה הוי?

כדי שאילת תלמיד לרב.

איכא דאמר: כדי שאילת הרב לתלמיד,

עד דאמרי: "שבועה שאין אנו יודעין לה עדות" טובא הוי!

אמר ליה:

כל אחד ואחד תוך דיבורו של חברו.

"בזה אחר זה: הראשון - חייב, והשני - פטור"

מתניתין דלא כי האי תנא,

דתניא:

"משביע עד אחד - פטור,

ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב".

לימא בהא קמיפלגי:

דמר סבר: עד אחד כי אתא, לשבועה הוא דקא אתא,

ומר סבר: עד אחד כי אתא, לממונא קא אתא.

ותיסברא?!

האמר אביי:

הכל מודים בעד סוטה,

והכל מודים בעדי סוטה,

ומחלוקת בעדי סוטה.

"הכל מודים בעד אחד,

והכל מודים בעד - שפנגדו חשוד על השבועה.

אלא, דכולי עלמא עד אחד כי אתי לשבועה קא אתי.

והכא בהא קמיפלגי,

מר סבר, דבר הגורם לממון כממון דמי, ומר סבר: לאו כממון.

10. לב, א-ב

רפ"י

והאמר אביי הכל מודים בעד סוטה והכל מודים בעדי סוטה כו'. ומפרש לה לקמן הכי יש עדות בסוטה שהכל מודים בה שהמשיבוע עד אחד חייב ויש עדות בסוטה שאף אם השביע שניהן וכפרו פטורין ומחלוקת בעדי סוטה יש עדות בסוטה שנחלקו בה חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע את שניהן וכפרו במחלוקתן שנחלקו במשביע עד אחד דממון ומפירושא דמילתא דאביי לקמן שמעינן דטעמא דרבי אלעזר משום דקסבר דבר הגורם לממון כממון דמי ועד אחד גורם לממון הוא שאילו הוא העיד היה מחייבו שבועה ורוב בני אדם אין נשבעין לשקר והיה משלם:

בעד טומאה. אם הביא שני עדי קינוי שהתרה בה אל תסתרי עם פלוני ושני עדי סתירה שנתתה עמו אחרי כן ויש עד אחד שנטמאת בסתירה זו והשביע הבעל את העד להעיד ויפטר מכתובתה וכפר עדותו חייב דהא מפסידו ממון ממש:

דרחמנא הימניה. כדאמר במסכת סוטה (דף לא.) ואם העיד היה פוטרו מכתובתה והואיל וכפר עדותו חייב:

ועד אין בה. ודרשינן במסכת סוטה (שם): כל מקום שנאמר עד שנים קאמר עד שיפוט לך הכתוב אחד וקאמר רחמנא ועד אין בה תרי אלא חד והיא לא נתפשה אסורה דעל כרחך היא לא נתפשה להחמיר עליה בא ולאסרה:

והכל מודים בעדי סוטה. שאפילו השביע שניהם וכפרו פטורין:

בעדי קינוי דגורם דגורם הוא. אף אם העדנוך עדיין אתה צריך לעדי סתירה וכשיבואו עדי סתירה אף הן אין מחייבין אותה להפסידה אלא גורמים הם שמביאין אותה לידי שתית מים המאררים ושמא מיראת המים תודה שנטמאת ותפסיד כתובתה:

ומחלוקת בעדי סוטה. אותו מחלוקת שנחלקו חכמים ורבי אלעזר ברבי שמעון במשביע עד אחד של ממון באותו מחלוקת עצמו חלוקים הם במשביע שני עדי סתירת סוטה וכפרו דלרבי אלעזר דמחייב במשביע עד אחד דממון משום דבר הגורם לממון מחייב נמי בהני שאילו העידו שמא היו גורמין לה שתהא מודה מיראת בדיקת מים:

הכל מודים בשכנגדו חשוד על השבועה. מי שבעל דינו חשוד על השבועה וכופר לו ממון ועד אחד יודע בו והשביעו זה שיעיד וכפר שהוא חייב שזה אחד מן הנשבעין ונוטלין כדאמרין בפי' כל הנשבעין (לקמן דף מד.) הלכך אילו העיד וחייב את החשוד שבועה היו ב"ד מגלגלין את השבועה על זה לישבע וליטול: **והכל מודים בעד דר' אבא.** במשביע עד אחד כעין מעשה דר' אבא דאמר לקמן שהוא חייב כדמפרש ואזיל:

מי יימר דמשתבעת. ואכתי גורם לממון הוא דהוי ולרבנן פטור:

דאמר מר. לקמן בפרק כל הנשבעין היכא דשניהן חשודין חזרה שבועה על המחויב אותה ומתוך שאינו יכול לישבע שהוא חשוד הוא משלם שהרי או שבועה או תשלומין מוטלין עליו הלכך המשביע עד אחד היודע דבר וכפר חייב העד קרבן שבועה שאם העיד נתחייב הלוח שבועה ואין כאן שבועה מאחר ששניהן חשודין אלא תשלומין: **נסכא.** חתיכת כסף מותך לשון (ישעיה מ) הפסל נסך חרש:

חטפי ודידי חטפי. שלי חטפתי שאתה גזלתו ממני: **ליפטריה.** מלהחזירו שהרי אין כאן שני עדים ומיגו דאי בעי אמר לא חטפתי כי אמר נמי דידי חטפתי נאמן:

איכא חד סהדא. דחטפה מיניה ואי הוה אמר לא חטפתי היה צריך לישבע להכחיש העד:

לישלם. שאין כל החוטפין נאמנים לומר שלי גזלתו דא"כ אין לך גולן שמשלם ואפילו יש עדים: **ליכא תרי סהדי.** דחטפה ואיכא למימר מיגו: **לשתבע.** שבועה שהעד מחייבו:

כיון דאמר אין חטפי. הוה ליה כגולן והמתחייב שבועה על פי עד אחד צריך לישבע על מה שהעד מעיד ולהכחיש את העד וזה אינו יכול לישבע על כך שהרי מודה הוא לדברי העד שחטפה והוה האי גברא אצל שבועה זו כגולן אצל כל שבועות שאינו יכול לישבע עליהן אף זה בשבועה זו אינו יכול לישבע שהרי מודה בה:

גופא אמר אביי:

"הפל מודים: בעד סוטה,

והפל מודים: בעדי סוטה,

ומחלוקת: בעדי סוטה.

הכל מודים: בעד אחד,

והפל מודים: בעד שכנגדו חשוד על השבועה".

"הפל מודים בעד סוטה שחייב" - בעד טומאה,

דרחמנא הימניה,

דכתיב: "ועד אין בה"¹⁷² (במדבר ה, יד) -

כל שיש בה.

"והכל מודים בעדי סוטה שפטור" - בעדי קינוי,

דהנה גורם דגורם.

לב,

"ומחלוקת בעדי סוטה" - בעדי סתירה.

מר סבר: דבר הגורם לממון - כממון דמי,

וחייב.

ומר סבר: לאו כממון דמי,

ופטור.

"הפל מודים: בשכנגדו חשוד על השבועה".

"הפל מודים: בעד אחד" דרבי אבא.

"הפל מודים: בשכנגדו חשוד על השבועה".

דחשיד מאן?

אילימא דחשיד לזה,

דאמר ליה מלוה: אי אתית אסהדת לי, הוה משתבענא ושקילנא -

וליא ליה: מי יימר דמשתבעת!

אלא כגון ששניהן חשודין.

דאמר מר: חזרה שבועה למחויב לה,

ומתוך שאינו יכול לישבע משלם.

"הפל מודים: בעד אחד" דרבי אבא.

דהוה גברא דחטף נסכא מתכרייה,

אתא לקמיה דרבי אמי.

הוה יתיב רבי אבא קמיה.

אזל אייתי חד סהדא דמיחטף חטפה מיניה,

אמר ליה: אין, חטפי,

ודידי חטפי.

אמר רבי אמי:

הכי דידיני דיני להאי דינא?

לישלם - ליכא תרי סהדי!

ליפטריה - הא איכא חד סהדא דמחטף חטף.

לישתבע - כיון דאמר: "אין, חטפי, ודידי חטפי",

הוה ליה כגולן!

¹⁷² ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה

רש"י

הוה ליה מחויב שבועה. על כרחו אם בא להחזיק בה הויא עליו לישבע שלא חטף שאין החוטף נאמן לומר שלי חטפתי וזו היא השבועה שהעד מחייבו לישבע על מה שהעד מעיד ואינו יכול לישבע שהרי מודה לדבריו:

בעד מיתה. בעד אחד היודע באשה שמת בעלה והשביעתו שיעיד בה כדי שתטול כתובתה מן היורשים:

שהוא פטור. ואע"ג שעד אחד נאמן בעדות זו והפסידה ממון בכפירתו:

כגון דאמר לה לדידה. חוץ לב"ד מת בעליך ולא אמר עדותו בב"ד כשהשביעתו לפי שהיא יכולה לילך לב"ד ולומר מת בעלי ולא תהא צריכה לשום עד דתנן האשה שאמרה כו' והיא עצמה נאמנת:

ש"מ משביע עדי קרקע חייב. לשון שאילה היא מהכא נשמע דסבירא ליה לרב פפא שהמשביע עדים על עדות קרקע וכפרו שחייבים ולקמן (דף לו:): פליגי תנאי ואמוראי ועד אמיתה עד קרקע הוא שהכתובה אינה נגבת אלא מן הקרקע ומשני דלמא הא דרב פפא דהוי תפסה מטלטלי דבעל מחיים ואם העיד זה עדותו היתה תופסתן בכתובתה:

אמר ליה רבי אבא:

הוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע, וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם.

אמר רב פפא:

הכל מודים בעד מיתה - שהוא חייב.

והכל מודים בעד מיתה - שהוא פטור.

"הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור" - דאמר לה לדידה, ולא אמר להו לבית דין,

דתנן:

"האשה שאמרה: 'מת בעלי' - תנשא,

'מת בעלי' - תתיבם" (במות קיד:).

"הכל מודים בעד מיתה - שהוא חייב".

דלא אמר לדידה,

ולא אמר להו לבית דין.

שמע מינה: משביע עדי קרקע - חייב.

דלמא דתפישא מטלטלי!

11. לב, ב

רפ"י

השתא בזה אחר זה דתרוייהו כפרי. דמצוי למימר ראשון מה מועיל לך אם העדתיך הלא כבר השני אפי' הכי אמרת הראשון חייב הואיל ועדיין לא כבר השני:

כפר האחד. והודה אחד מביעאי. דהכופר חייב:

הא קמ"ל דתוך כדי דיבור כדיבור דמי. ויכול לחזור וכי איצטריך מתניי לאו לאשמועינן חיובא דכופר אלא לאשמועינן שהשני פטור:

בשלמא לרב חסדא דמוקי לההיא. דכפרו שניהן כאחת במצומצמין וכר' יוסי הגלילי אכתי לא אשמעינן דתוך כדי דיבור כדיבור דמי איצטריך לאשמועינן הכא פטורא דשני לאגמורי לן דכדיבור דמי:

כפירה וכפירה. כפר השני בתוך כדי דיבורו של הראשון אשמועינן רישא דהוי חשיב כאחת לחיוביה לשני ובסיפא אשמועינן כפר וחזר והודה בתוך כדי דיבור דיכול לחזור בו ועדות האחרונה עדות:

"כפר אַחַד וְהוֹדָה אַחַד - הַכּוֹפֵר חַיִּיב".

הַשְּׁתָּא, "בְּזֶה אַחַד זֶה", דְּתַרְוֵיהוּ קָא כְּפָרִי, אָמַרְתְּ: "הָרֵאשׁוֹן - חַיִּיב, וְהַשֵּׁנִי - פְּטוּר", "כְּפָר אַחַד וְהוֹדָה אַחַד" מִיבְעָיָא!?

לֹא צָרִיכָא מְגוֹן שְׂכַפְרוּ שְׁנֵינָן, וְחִזְרָא אַחַד מֵהוֹן וְהוֹדָה בְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבוּר, וְהָא קָא מְשַׁמַּע לָן: דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבוּר כְּדִיבוּר דְּמִי.

בְּשֵׁלְמָא לְרַב חֲסֵדָא דְּמוֹקֵי לָהּ לְהַהוּא פְּרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי, רִישָׁא - אֶפְשָׁר לְצַמְצַם, וְסִיפָא - אִיצְטְרִיךְ לְאִשְׁמוּעֵינָן: דְּתוֹךְ כְּדֵי דִיבוּר כְּדִיבוּר דְּמִי. אֵלָא לְרַבִּי יוֹחָנָן: רִישָׁא - תוֹךְ כְּדֵי דִיבוּר, סִיפָא - תוֹךְ כְּדֵי דִיבוּר, תַּרְתֵּי לָמָּה לִּי!

מַהוּ דְּתִימָא: הֵינִי מִיֵּלֵי כְּפִירָה וְכְפִירָה, אֲבָל כְּפִירָה וְהוֹדָאָה - אִימָא לָא, קָא מְשַׁמַּע לָן.

רפ"י

דכפרה לה ראשונה. ואין לו עדים אלא אלו ונמצא שהפסידוהו בכפירתו: **הא קיימא שניה.** ומה הפסידוהו הראשונים: **קרובים בנשותיהם.** נשאו שתי אחיות ואינן כשירין בעדות אחד נמצא שלא היה לו עדות כשכפרה ראשונה אלא הם לבדם וכי תימא למה לי למתנייה איצטריך כגון ששתי האחיות הללו גוססות: **למיתה.** הווי להו כאילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא קיימא כת שניה: **קמ"ל השתא מיהא הא לא שכיב.** ולימדך שהגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ואף על פי שרובן למיתה:

12. לב, ב - לג, א

"היו שתי ביתי עדים, כפרה הראשונה ואחר כך כפרה השניה - שתיהן חייבות, מפני שהעדות יכולה להתקיים בשתייהן".

בשלמא שניה תתחייב, דכפרה לה ראשונה, אלא ראשונה אמאי? אהא קיימא שניה!

לג,א

אמר רבינא:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהיתה שניה בשעת כפירת הראשונה, קרובין בנשותיהן, ונשותיהן גוססות.

מהו דתימא: רוב גוססים למיתה,

קא משמע לן: השתא מיהא לא שכיב.

13. לג, א-ב

רס"י

משנה

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שיש לי ביד פלוני: פקדון, ותשומת יד, וגזל, ואבידה"

"שבועה שאין אנו יודעין לה עדות" - אין חייבין אלא אחת.

"שבועה שאין אנו יודעין שיש לה ביד פלוני: פקדון, ותשומת יד, וגזל, ואבידה" -

חייבין על כל אחת ואחת.

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו שיש לי ביד פלוני: פקדון: חטין,

ושעורין, וכוסמין."

"שבועה שאין אנו יודעין לה עדות" - אין חייבין אלא אחת, "שבועה שאין אנו יודעין לה עדות שיש לה ביד פלוני: חטין,

ושעורין, וכוסמין" -

חייבין על כל אחת ואחת.

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני, שיש לי ביד פלוני: נזק,

וחצי נזק,

תשלומי כפל,

ותשלומי ארבעה וחמשה,

ושאנס איש פלוני את בתי,

פתה את בתי,

ו"שהכני בני",

ו"שחבל בי חבירי",

ו"שהדליק את גדישי ביום הנפורים" - הרי אלו חייבין.

גמרא

איבעיא להו:

משביע עדי קנס מהו?

אליבא דרבי אלעזר ברבי שמעון, לא תיבעי לה,

דאמר: יבואו עדים ויעידו!

כי תיבעי לה אליבא דרבנן, דאמרי: מודה בקנס ואחר כך באו עדים - פטור.

ורבנן דהתם, כמאן סבירא להו?

אילימא רבי אלעזר ברבי שמעון דהכא -

הא קאמר: דבר הגורם לממון כממון דמי!

אלא כרבנן דהכא, דאמרי: דבר הגורם לממון לאו כממון דמי.

מאי?

כיון דאילו מודה מיפטר לאו ממונא קא פפר ליה,

או דלמא:

השתא מיהא לא אודי?

תא שמע:

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני,

מתני'

תשומת יד. הלואה ששם בידו ממון ואבידה. שמצא אבידה:

חטין ושעורין וכוסמין כו'.

רישא אשמועינן מין אחד

ותביעות חלוקות וסיפא

אשמועינן תביעה אחת כולה

פקדון ומינן חלוקין:

ושהכני בני. הכאה שאין בה

חבורה שאינו חייב עליו מיתה

שהמכה אביו אינו חייב א"כ

עשה בו חבורה וכיון דליכא

מיתה איכא ממון דבושת:

ושחבל בי חבירי. משום יוה"כ

נקט ליה דאע"ג דענוש כרת

חייב ממון והנך דלעיל נקט

משום חצי נזק כדמפרש בגמרא

א"נ לאשמועינן דהמשביע עדי

קנס חייבים ושהכני בני נקט

לאשמועינן דהואיל ואין בה

חבורה אין בה מיתה וחייב

ממון:

גמ'

דר' אלעזר בר"ש. בפרק מרובה

(ב"ק דף עה.):

יבואו עדים ויעידוהו. ויתחייב

ואינו נפטר בהודאה ראשונה

דכי אמרי' מודה בקנס פטור

דנפקא לן ב"ק (דף סד): מאשר

ירשיעון אלהים פרט למרשיע

את עצמו ה"מ היכא דלא אתו

עדים לא משלם קנס אפומיה

דידיה אבל אתו סהדי בתר הכי

משלם:

לא תיבעי לה. דחייבין שהרי

הפסידוהו בכפירתן:

כי תיבעי לה כו'. וזה השביען

קודם שהודה בעל דין ואם

העידוהו היה מתחייב ומיהו הא

מיבעיא לן אי מיחייבי או לאו

משום דאיכא למימר קנס לאו

ממון גמור הוא דהא אי הוה

מודה מיפטר לגמרי ואיכא

למימר נמי כל כמה דלא אודי

ממון הוא:

ורבנן דהתם כמאן סבירא להו.

הש"ס פריך עלה דהא בעיא

ורבנן דהתם דפליגי במודה

בקנס דבעי' להא בעיא

אליבייהו כמאן סבירא להו

באיך פלוגתא דאיפלגו לעיל

רבנן ור' אלעזר בר"ש במשביע

עד אחד:

אי כר"א בר"ש. סבירא להו

בהא דדבר הגורם לממון כממון

דמי מאי מספקא לן במשביע

עדי קנס א"נ לאו ממונא הוא

בציר מגורם לממון לא הוי דהא

כי לא מודה משלם ממון

ותפשוט לה דמיחייבי קרבן

שבועה משום גורם לממון:

אלא כרבנן דהכא כו'. הכי

מבעיא לן אי רבנן דהתם דפטרי

במודה בקנס ואח"כ באו עדים

סבירא להו כרבנן דהכא דגורם

לממון לאו כממון דמי קנס

קודם הודאה מאי מדמית ליה

לממון או גורם לממון מי

אמרינן כיון דאי הוה מודה

קודם עדים מיפטר עולמית אין

זה ממון:

או דלמא השתא מיהא.

כשמשביע זה את העדים לאו

אודי ואי הוה מסהדי הוו

מחייבי ליה ואין זה גורם לממון

אלא ממון גמור:

רפ"י

הניחא למ"ד כו'. פלוגתא היא בב"ק (דף טו.) ובכתובות (דף מא.):

חצי נזק צרורות. בהמה שהיתה מהלכת בדרך והיו צרורות מנתזין מתחת רגליה ושיברה את הכלים משלמות חצי נזק ואע"פ שאין זה שינוי דהא אורחא בהכי והויא תולדה דרגל ולא תולדה דקרן תמה וה"ל לשלומי נזק שלם הלכה למשה מסיני הוא לחצי נזק וההוא חצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא:

משום בושת ופגם. דהא איכא ממון דקנס דבר הקצוב בתורה כגון ל' של עבד בין יקר בין עבד זול וכן נ' של אונס ושל מפתה שוים בכל הנשים אבל בושת הכל לפי המבייש והמתבייש לכן הוי ממון וכן פגם. בתולה כתובתה מאתים ובעולה מנה: אלא כיון דתרצת כולה מתני' בממון:

מאי קמ"ל. נימא אחת או שתיים ונשתוק:

רישא קמ"ל דחצי נזק צרורות ממונא הוא. ואידי דתנייה הא תנא בהדי' תשלומי ד' וה' ואונס ומפתה דממון שאין משתלם בראש הוא דומיא דחצי נזק שאין משתלם בראש ודכוותה משנינן בשמעתא קמייתא דסנהדרין (דף ג.ג.):

סיפא קמ"ל. שחבל בי חבירי ביום הכפורים או הדליק גדישי לאפוקי מדר' נחוניא דאמר המתחייב כרת פטור מן התשלומין ואידי דתנן להך תנא בהדיהו שהכני בני דקרובה לצד מיתה ואשמועינן דהואיל ואינו חייב מיתה בהכאה בלא חבורה חייב בתשלומין:

שהוציא פלוני שם רע על בתי. ואמר בב"ד לא מצאתי לבתך בתולים ונמצא בדאי ולא הספקתי להעמידו שם בדין לתובעו קנס של מאה כסף:

הודה מפי עצמו. בב"ד זה שהוציא שם רע בב"ד אחר פטור קס"ד השתא דאפילו באו עדים לאחר שהודה קאמר פטור וקתני המשביע את העדים קודם הודאה חייבין אלמא משביע עדי קנס חייבין:

הא מני ר"א בר"ש היא. ואליביה לא אבעיא לי דלדידיה הוי קנס ממון כיון דלא מיפטר בהודאתו:

אתאן לרבנן. קושיא היא ומשני כולה ר' אלעזר היא והאי דקתני הודה מפי עצמו פטור לאו שבאו עדים אחר הודאה קאמר אלא בהודאה בלא עדים וטעמא הוא דקא יחיב למילתיה משה' העדים חייבין משום דממונא אפסדוה דאין מודה בקנס פטור אלא כל זמן שהודה מפי עצמו אבל אם באו עדים אחרי כן חייב הלכך ממון גמור הוא:

שיש לי ביד פלוני נזק וחצי נזק,

והא "חצי נזק" - קנסא הוא!

כמאן דאמר: פלגא נזקא ממונא.

הניחא למאן דאמר: פלגא נזקא ממונא, אלא למאן דאמר: קנסא - מאי איכא למימר?

בחצי נזק צרורות,

דהלכתא גמירי לה: דממונא הוא.

תא שמע:

"ותשלומי כפל!"

משום קרנא.

"ותשלומי ארבעה וחמשה!"

משום קרנא.

"שאנס איש פלוני ופתה את בתי!"

משום בושת, ופגם.

מאי קא משמע לן? כולה ממונא הוא!

רישא - חדא קא משמע לן,

סיפא - חדא קא משמע לן.

"רישא - חדא קא משמע לן" - דחצי נזק צרורות ממונא הוא.

"סיפא - חדא קא משמע לן" - ו"שהדליק את גדישי ביום הכפורים", לאפוקי מאי? לאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה.

דתניא:

"רבי נחוניא בן הקנה היה עושה יום הכפורים נשבת לתשלומין,

מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין,

אף יום הכפורים מתחייב בנפשו, ופטור מן התשלומין."

תא שמע:

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני,

שהוציא איש פלוני שם רע על בתי" - חייבין,

הודה מפי עצמו - פטור!"

לגב

הא מני? רבי אלעזר ברבי שמעון היא,

דאמר: יבואו עדים ויעידו.

אימא סיפא: **"הודה מעצמו - פטור" - אתאן לרבנן!**

כולה רבי אלעזר ברבי שמעון היא,

והכי קאמר: לא משכחת לה הודה מפי עצמו דפטור,

אלא היכא דליכא עדים כלל, והודה מעצמו.

14. לג, ב

רז"י

מתני'

שאני כהן כו' פטורין. כדמפרש בגמ' שאין הענין מדבר אלא בכפירת ממון:

שאנס איש פלוני או פתה בתו של פלוני. שאנס ראובן בתו של שמעון ובתו דקתני איש פלוני דלעיל קאי דתנא לעיל מינה שאיש פלוני כהן או לוי ואינו בן גרושה ועליה קאי או שהשביען שאנס איש פלוני את בתו של אותו דאיירינן ביה עד השתא:

פטורין. דבעינן שישמעו מפי התובע ואצטריך למיתנייה משום דמוקמינן לה בבא בהרשאה אפ"ה אינו בעל דינו בזו כשאר ממון דמידי דלא מטא לידיה מעולם לא מצי למכתב הרשאה עילויה:

ושחבל בי בני. חבלה היא חבורה:

פטורין. שאין כאן הפסד ממון שאם העידו היה הבן מתחייב מיתה ולא ממון:

ושחבל בי חבירי ושהדליק את גדישי בשבת. שחבל בי בשבת או הדליק גדישי בשבת דתרוייהו חיוב מיתה נינהו פטורין וי"מ שאנס איש פלוני ופיתה את בתו האב הבא על בתו וטעמא דפטורין משום דאיכא חיוב מיתה ואף אני כן שמעתי וא"א להעמידה דאפי' בלא חיוב מיתה נמי מאן קא תבע השתא אם אנסה אחר קים לן בושתה ופגמה וקנסה לאביה אנסה אביה קנס בעי לשלומי לה בתמיה:

גמ'

הא קתני סיפא עד שישמעו מפי התובע. דקתני סיפא שילח ביד כו' עד שישמעו מפי התובע: **בבא בהרשאה.** שמינהו אפטרופוס על כך הלכך אי תביעת ממון היא הוה מחייבי: **אורכתא.** הרשאה ולשון שולטנות הוא כמו (ב"ב דף קסד:) בשנת פלוני אורכן שלטון אף כאן אורכתא השלטה שהשליטו על בעל דינו לתובעו: **אמטלטלי.** לפי שאינו בעין והעדים מעידין על מה שכתוב מחמת שיש לי ביד פלוני כך וכך:

היכא דכפרי. שכבר נשמע שהנתבע כפרן דהשתא מחזי כשיקרא שחתמו על מ"ש זה שיש לי ביד פלוני כך וכך:

משנה

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידו שאני כהן"

"שאני לוי"

"שאני בן גרושה"

"שאני בן חלוצה"

"שאיש פלוני כהן"

"שאיש פלוני לוי"

"שאינו בן גרושה"

"שאינו בן חלוצה"

שאנס איש פלוני את בתו,

ופתה את בתו,

"שחבל בי בני"

"שחבל בי חבירי"

"שהדליק גדישי בשבת" -

הרי אלו פטורין.

גמרא

טעמא, דאיש פלוני כהן, דאיש פלוני לוי - הא מנה לפלוני ביד פלוני - חייבין. הא קתני סיפא: "עד שישמעו מפי התובע" (שבועות לה.)!

אמר שמואל:

בבא בהרשאה.

והאמרי נהרדעי:

לא כתבינן אורכתא אמטלטלי!

הני מילי היכא דכפריה,

אבל לא כפריה - כתבינן.

15. לג, ב

רש"י

מנין שאין הכתוב. דשמיעת קול מדבר אלא בעדות תביעת ממון: נאמר כאן אואין. או ראה או ידע: ונאמר להלן אואין. בשבועת הפקדון בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק: אואין דרוצח. או באיבה הכהו או השליך עליו בצדיה: אואין דסוטה. או עבר עליו רוח קנאה או איש אשר תעבר עליו וגוי: ויש עמהן שבועה. והשביע הכהן את האשה (במדבר ה): הא כיצד. יש תביעה שהוא חייב כו' ולקמיה פריך איפוך אנא: בעדות המתקיימת כו'. ואין לך עדות בזו בלא זו אלא בתביעת ממון כדמפרש ואזיל: מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני. הם ראו שמניתי לך אבל לא הודעתים אם הם מתנה או הלואה או פרעון ואמר לו הלה יבואו פלוני ופלוני ויעידו שמניתי לי בפניהם ואני פורע לך:

תנו רבנן:

"מנין שאין הכתוב מדבר אלא בתביעת ממון?"

רבי אליעזר אומר: נאמר כאן: 'אואין'¹⁷³ (ויקרא ה, א), ונאמר להלן: 'אואין'¹⁷⁴ (ויקרא כא כב) - מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון, אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון.

'אואין' דרוצח יוכיחו¹⁷⁵ (במדבר לה, כ-כא) - שְהוּן 'אואין' ומדברים שלא בתביעת ממון!

דנין 'אואין' שיש עמהן שבועה מ'אואין' שיש עמהן שבועה, ואל יוכיחו 'אואין' דרוצח שאין עמהן שבועה.

"אואין" דסוטה¹⁷⁶ (במדבר ה, יד, ל) יוכיחו שְהוּן 'אואין' ויש עמהן שבועה, ומדברים שלא בתביעת ממון!

דנין 'אואין' שיש עמהן שבועה, ואין עמהן כהן, מ'אואין' שיש עמהן שבועה ואין עמהן כהן, ואל יוכיחו 'אואין' דרוצח שאין עמהן שבועה, ואל יוכיחו 'אואין' דסוטה שאף על פי שיש עמהן שבועה יש עמהן כהן.

רבי עקיבא אומר:

"והיה כי יאשם לאחת מאלה"¹⁷⁷ (ויקרא ה, ה) - יש מאלה שהוא חייב, ויש מאלה שהוא הא כיצד? תבעו ממון - חייב, דבר אחר - פטור.

רבי יוסי הגלילי אומר:

הרי הוא אומר: "והוא עד או ראה או ידע"¹⁷⁸ (ויקרא ה, א) - בעדות המתקיימת בראיה ובלא ראיה, הכתוב מדבר. 'ראיה בלא ידיעה' - כיצד? 'מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני', 'יבואו פלוני ופלוני ויעידו' - זו היא ראיה בלא ידיעה, 'ידיעה בלא ראיה' - כיצד? 'מנה הודית לי בפני פלוני ופלוני', 'יבואו פלוני ופלוני ויעידו' - זו היא ידיעה בלא ראיה.

רבי שמעון אומר:

חייב כאן, וחיוב בפקדון, מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון, אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון. ועוד קל וחומר: מה פקדון שעשה בו: נשים באנשים, קרובים ברחוקים, פסולים בכשרים, וחיוב על כל אחת ואחת בפני בית דין ושלא בפני בית דין.

לד, א

¹⁷³ ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו

¹⁷⁴ להם אלהיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים יאכל

¹⁷⁵ פ ואם בשנאה ויהדפנו או השליך עליו בצדיה וימת. טא או באיבה הקהו בידו וימת מוות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ומית את הרצח בפגעו

בו

¹⁷⁶ ה ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה

ל או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הפהן את כל התורה הזאת

¹⁷⁷ והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה

¹⁷⁸ ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה

לבנה מי חטאת הוא

רָס"י

ואינו חייב אלא אחת בפני ב"ד.
 אם השביעם בב"ד:
שלא עשה בו מושבע. מפי
 אחרים כנשבע עצמו ולקמן
 מפרש לה לכולה:
או או ביטוי. או נפש כי תשבע
 לבטא להרע או להיטיב:
שכן תחטא מתחטא. בשניהם
 כתיב תחטא לגי"ש:
חטאת מחטאת. עדות וביטוי
 בחטאת אבל שבועת הפקדון
 באשם:
שכן חט"א במזי"ד תבעי"ה
וכפרי"ה [ועברי"ה]. סימן הוא
 שכן חטא תחטא מתחטא
 ובשניהן חייב על המזיד אבל
 ביטוי כתיב בה ונעלם:
תבעיה וכפריה. עדות ופקדון
 באין ע"י טענה וכפירה מה שאין
 כן בשבועת ביטוי:
ועבריה. עדות ופקדון שתיהן
 השבועות לשעבר אבל ביטוי
 עיקרה להבא:
חטאת שירד"ה לחומ"ש.
 סימן הוא עדות וביטוי שניהן
 בחטאת ובעולה ויורד ואין בהם
 חומש לאפוקי פקדון שהוא
 באשם ובקרבו קבוע ומוסיף
 עליו חומש כדכתיב (ויקרא ה)
 ושילם אותו בראשו וחמשתיו
 יוסף עליו:

אינו מדבר אלא בתביעת ממון,
 עדות שלא עשה בה: נשים באנשים,
 קרובים ברחוקים,
 פסולין בכשרים,
 ואינו חייב אלא אחת בפני בית דין,
 אינו דין שלא יהא מדבר אלא בתביעת ממון!

מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע,
 ומזיד בשוגג,
 תאמר בעדות שכן עשה בה מושבע כנשבע, ומזיד בשוגג!

תלמוד לומר: "תחטא" "תחטא" לגזירה שוה,
 נאמר כאן: "תחטא" (ויקרא ה, א) ונאמר להלן: "תחטא"¹⁷⁹ (ויקרא ה, א) -
 מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון,
 אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון".

מתקיף לה רבה בר עולא:
 "או" "או"¹⁸⁰ (ויקרא ה, ד) ביטוי יוכיחו,
 שכן 'או' אין,
 ויש עמהן שבועה,
 ואין עמהן כהן,
 ומדברים שלא בתביעת ממון!

מסתברא מפקדון הוה ליה למילף,
 שכן "תחטא"¹⁸¹ (ויקרא ה, א) כ"תחטא" (ויקרא ה, א).

אדרבה, מביטוי הוה ליה למילף,
 שכן חטאת מחטאת!

אלא מסתברא מפקדון הוה ליה למילף,
 שכן חטא במזיד תבעיה וכפריה ועבריה.

אדרבה, מביטוי הוה ליה למילף,
 שכן חטאת שירדה לחומש!

הנה נפישן.

¹⁷⁹ נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' ומחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו

¹⁸⁰ או נפש מי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

¹⁸¹ ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לזא יגיד ונשוא עונו

16. לד, א

רפ"י

אזאזין דר"א סמיך. דאינו אלא בתביעת ממון ואתביעת ממון גופה קאמר יש מהן שהוא חייב ויש מהן שהוא פטור:

מאי בינייהו. הי ניהו תביעת ממון דפטור ר"ע ומחייב בהו ר"א:

לר"א חייבין. דגבי השבת גזילה שמעיי ליה לקמן (דף לז:). דמיחייב השבה על גזילת קרקע וקס"ד דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות:

ולר' יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטור אפי' לר"א. וכן לשבועת הפקדון לקמן היא בפי שבועת הפקדון (שם):

איכא בינייהו עדי קנס. לר"א חייבין וכן בשבועת הפקדון דשמעין ליה דדריש פרשת שבועת הפקדון בריבוי ומיעוטי גבי והשיב את הגזלה והא דאמרינן בכתובות (דף מב.) גבי פקדון יצאו אלו שהם קנס דלא כר"א:

"רבי עקיבא אומר:

"זהו כי יאשים לאחת מאלה" (ויקרא ה, ה) - יש מאלה שהוא חייב, ויש מאלה שהוא פטור.

הא ביצד?

תבעו ממון - חייב,

תבעו דבר אחר - פטור."

איפוך אנא!

רבי עקיבא א'אזאזין' דרבי אליעזר סמיך.

מאי בינייהו בין רבי אליעזר ובין רבי עקיבא?

איכא בינייהו,

משביע עדי קרקע,

לרבי אליעזר - חייבין,

לרבי עקיבא פטורין.

ולרבי יוחנן דאמר התם: "משביע עדי קרקע אפילו לרבי אליעזר פטורין", הקא מאי איכא בין רבי אליעזר לרבי עקיבא?

איכא בינייהו: עדי קנס.

17. לַד, א

רַס"י

לימא ר' יוסי הגלילי: דאמר
אין עדות מתקיימת אלא
בראיה וידיעה חוץ מעדות
ממון:

לית ליה דרבי אחא. דדאין
ומחייב בדדמי כגון גמל האוחר
בין הגמלים דמחייב ליה בלא
ראיה בדדמי:

האוחר. בועט ברגליו ולי נראה
כשבא לזקק לנקיבה הוא נלחם
ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו
ולשון אוחר נופל בתשמיש
גמלים דתניא בבכורות (דף ח. ה.)
גמל אחור כנגד אחור:

דאי אית ליה דר' אחא. דדאין
בדדמי:

דיני נפשות נמי משכחת לה.
דמתקיימת בלא ראיה כגון הא
דשמעון בן שטח דאי דיינת ליה
בדיני ממונות. גבי גמל משום
דבידוע שזה הרגו ה"נ בידוע
שזה הרגו:

אלא ראייה בלא ידיעה היכי
משכחת לה. אם ראה שהרג
אדם ואינו יודע מי הוה ההרוג
מי מצוי מסהיד עליה מי לא בעי.
למידק כו':

קסבר ר' יוסי הגלילי. מילתא
באפי נפשה היא והכי קאמר.
מדקאמר ר' יוסי הגלילי אין
שבועת העדות אלא בעדות
המתקיימת בידיעה בלא ראיה
וראייה בלא ידיעה ש"מ דס"ל
משביע עדי קנס דאונס ומפתה
וכפרו פטורין:

"רבי יוסי הגלילי אומר:

**"והוא עד או ראיה או ידע" (ויקרא ה, א) - בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה,
ובידיעה בלא ראיה הפתוב מדבר."**

אמר ליה רב פפא לאביי:

לימא רבי יוסי הגלילי לית ליה דרבי אחא?

דתניא:

"דבי אחא אומר:

גמל האוחר בין הגמלים,

ונמצא גמל הרוג בצידו,

בידוע שזה הרגו."

דאי אית ליה דרבי אחא,

בדיני נפשות נמי משכחת לה, כרבי שמעון בן שטח.

דתניא:

"אמר רבי שמעון בן שטח:

אדאך בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה,

ורצתי אחריו, ומצאתי סייף בידו ודם מטפטף והרוג מפרפר,

אמרתי לו: רשע, מי הרגו לזה, או אני או אתה!

אבל מה אעשה שאין דמו מסור בידי,

שהרי אמרה תורה: "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת" (דברים יז, 1),

אלא המקום יפרע ממך.

אמר: לא יזו משם עד שנשכו נחש ומת!"

אפילו תימא אית ליה דרבי אחא,

בשלמא ידיעה בלא ראיה, משכחת לה.

אלא ראייה בלא ידיעה היכי משכחת לה?

מי לא בעי מידע: אם גוי הרג או ישראל הרג,

אם אדם טרפה הרג או שלם הרג?

שמע מינה:

קסבר רבי יוסי הגלילי:

משביע עדי קנס - פטור,

דאי סלקא דעתך: חייב - נהי ידיעה בלא ראיה אשכחן לה,

ראיה בלא ידיעה מי לא בעי מידע: גויה בעל בת ישראל בעל,

בתולה בעל בעולה בעל?!

18. לד, א-ב

ר"י

ועדים רואין אותו מבחוץ. ולא הכיר הנתבע בהם:
הוחזק כפרן. שהרי ראו אלו שמנה לו ואע"פ שאינן יודעין אם הלואה אם מתנה נעשה כפרן בדבר שהרי אמר לו לא היו דברים מעולם ואין נאמן עוד בשבועה:
המנונא את עול. אתה ראוי ליכנס לבית המדרש שאתה מחכים את רבך:
כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש. כי הכא שאין לאדם לשום אל לבו כל המקומות שהוא משתין שם מים להיות זכור עליהן:

יְתִיב רַב הַמְנוּנָא קַמִּיה דְּרַב יְהוּדָה, וְיְתִיב רַב יְהוּדָה וְקָא מִיבְעִיא לֵיהּ: "מְנָה מְנִיתִיד בְּפִנֵי פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי", וְעֵדִים רוֹאִין אוֹתוֹ מִבְּחוּץ - מַאי?

לד, ב

אָמַר לֵיהּ רַב הַמְנוּנָא:

וְהֲלָהּ, מַה טּוֹעֵן?

אִי אָמַר: "לֹא הָיוּ דְבָרִים מְעוֹלָם" - הוֹחֵזֵק כְּפָרָן!

אִי אָמַר: "אֵין, שְׁקָלִי וְדִידִי שְׁקָלִי" - כִּי אֲתוּ עֵדִים מַאי הָוִי?

אָמַר לֵיהּ: הַמְנוּנָא! אֲתָּ עוֹל! תָּא!

ההוא דאמר ליה לחבריה: "מְנָה מְנִיתִי לָךְ בְּצַד עֲמוּד זֶה",

אָמַר לֵיהּ: לֹא עֲבַרְתִּי בְּצַד עֲמוּד זֶה!

אֲתוּ תַנְרֵי סְהַדֵּי אֶסְהִידוּ בֵּיה דְּהִשְׁתִּין מִים בְּצַד עֲמוּד זֶה.

אָמַר רִישׁ לְקִישׁ:

הוֹחֵזֵק כְּפָרָן.

מתקיף לה רב נחמן:

האי דינא פּרסאָה הוא,

מי קאמר: "מעולם"?! בְּעַסְק זֶה קֹאֲמַר לֵיהּ.

איכא דאמר:

ההוא דאמר ליה לחבריה:

מְנָה מְנִיתִי לָךְ בְּצַד עֲמוּד זֶה,

אָמַר לֵיהּ: לֹא עֲבַרְתִּי בְּצַד עֲמוּד זֶה מְעוֹלָם.

נִפְקוּ בֵּיה סְהַדֵּי דְּהִשְׁתִּין מִים בְּצַד עֲמוּד זֶה.

אָמַר רַב נַחְמָן:

הוֹחֵזֵק כְּפָרָן.

אָמַר לֵיהּ רַבָּא לְרַב נַחְמָן:

כֹּל מִילְתָּא דְּלֹא רְמִיא עֲלֵיהּ דְּאִינִישׁ עֲבִיד לָהּ, וְלֹא אֲדַעְתִּיהּ.

19. לַד, ב - לַה, א

רַפ"י

מחכו עלה במערבא. אהא דר"ש
 דגמר מפקדון בג"ש דתחטא
 תחטא:
 בק"ו מייתי לה. מיניה וביה
 ולית ליה ג"ש:
 ממעילה גמר לה. נאמר כאן
 (ויקרא ה) ומעלה מעל ונאמר
 להלן (שם) כי תמעול מעל:
 נגמרה מעדות. לחיובא בג"ש
 דתחטא תחטא:
 שכן מעילה בכל נהנה בקבוע
 חומש ואשם. בשניהם נאמר
 מעילה ושניהם נוהגים בכל אבל
 עדות אינו נוהג אלא בראויין
 להעיד ושניהם נהנו בעבירה
 שבידם זה נהנה מן ההקדש וזה
 כפר ממון לאפוקי עדות שלא
 נהנה ושניהם בקרבן קבוע
 ועדות בעולה ויורד ושניהם
 בחומש ואשם ועדות בחטאת
 ואין שם חומש:
 שכן חטא הדיוט בשבועה
 תבעיה וכפריה ואואין. בשניהם
 נאמר תחטא ודינו עם ההדיוט
 אבל מעילה דינו עם ההקדש
 ושניהם בשבועה וע"י תביעה
 וכפירה הן באין ובשניהם נאמר
 ואואין מה שאין כן במעילה:
 הנך נפישין. דתבעיה וכפריה
 חדא היא:

"רבי שמעון אומר:

**חייב פאן, וחייב בפקדון,
 מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון,
 אף פאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון".**

מחכו עלה במערבא.

מאי חוקא?

דקתני:

"מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג";
 מכדי, מושבע מפי עצמו בעדות, לרבי שמעון מנא ליה? דגמר מפקדון,
 פקדון נמי, מושבע מפי אחרים נגמר מעדות.

ומאי חוקא?

דלקא רבי שמעון בקל וחומר מייתי לה,

מפי אחרים - חייב,

מפי עצמו - לא כל שכן!

אלא, חוקא אמויד כשוגג,

דקתני: **"מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע מזיד כשוגג";**

מכדי, מזיד גבי עדות - מנא ליה?

דלא כתיב ביה 'ונעלם',

הכא נמי, לא כתיב ביה 'ונעלם'.

אמר להו רב הונא:

ומאי חוקא?

דלקא מזיד דלא כשוגג בפקדון ממעילה רבי שמעון גמר לה!

והיינו חוקא!

אדגמר לה ממעילה נגמר לה מעדות!

מסתברא ממעילה הוה ליה למילף,

שכן מעילה ממעילה.

אדרבה, מעדות הוה ליה למילף,

שכן **"תחטא" מ"תחטא"**.

מסתברא ממעילה הוה ליה למילף,

שכן: מעילה,

בכל,

נהנה,

בקבוע,

חומש,

ואשם.

אדרבה, מעדות הוה ליה למילף,

שכן: חטא,

הדיוט,

בשבועה,

תבעיה וכפריה,

ו"אואין"!

הנה, נפישין.

רש"י

מכדי ר"ש ג"ש. דתחטא תחטא גמיר דקתני סיפא דמילתיה ת"ל תחטא תחטא לג"ש אמאי פריך ברישא לא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג כי היכי דגמר עדות מפקדון לענין שאינו מדבר אלא מתביעת ממון נגמר נמי פקדון מעדות למושבע כנשבע ומזיד כשוגג:

דלמא כי פריך. שכן לא עשה כו':

מקמי דתיקום ליה ג"ש. בתחלת משנתו כשהיה בא ללמוד בבנין אב דחייב כאן וחייב בפקדון אבל לבתר דקמא ליה ג"ש דתחטא תחטא לא שמעינן ליה דפרכה והאי דפרכה ברישא לאו משום דס"ל. (הא דהוה) גמיר ג"ש מרבו אלא להודיעך בא שהוצרך ג"ש לכתוב שלא תאמר למה הוצרכה והלא יש ללמד במה מצינו לפיכך התחיל ללמוד תחלה בבנין אב והודיע תשובות שיש להשיב עליו לכך הוצרכה ג"ש וכן דרך תנאים וספרי וספרא:

ולא. פריך בתמיה כלומר ובתר דקמא לא הוה פריך כלומר דיליף הא נמי בג"ש שעשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג:

והא אמר להו רבא בר איתי כו'. בפרק שבועת הפקדון:

ר"ש היא. דאמר לא עשה בו מזיד כשוגג אלמא ס"ל כי פירכיה והא דלא פרכה לג"ש בהא פירכא בתר דקמא ליה משום דג"ש מופנה היא ואין משיבין עליה ומשני דלמא כי פריך מזיד כשוגג פריך במזיד כשוגג הוא דס"ל כי פירכיה קמיינתא ואפי' בתר ג"ש משום דגמר לה ממעילה דלא עשה בה מזיד כשוגג וניחא ליה לגמרה ממעילה לפטורא ולא מעדות לחיובא משום דהנך נפישין כדאמרינן לעיל שכן מעילה בכל נהנה בקבוע חומש ואשם אבל מושבע כנשבע מילף יליף פקדון מעדות ולא ס"ל כפירכיה מדקמא ליה ג"ש וליכא חוכא:

ופרכינן ותיהדר עדות כו'. כלומר היינו חוכא לבתר דגמר פקדון ממעילה למזיד דלאו כשוגג היכי פריך תאמר בעדות שעשה בו מזיד כשוגג בתר דקמא ליה ג"ש דתחטא תחטא ליהדר עדות וליליף מפקדון למזיד דלא כשוגג דהא ילפא פקדון ממעילה:

ומשני להכי כתבה כו':

אלא, מאי חוכא?

כי אתא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב, אמרי: היינו חוכא, מכדי, רבי שמעון גזירה שוה גמיר,

למה ליה דפריך: מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג?

ומאי חוכא?

דלמא כי פריך מקמי דתיקום ליה גזירה שוה, בתר דקמא ליה גזירה שוה לא פריך.

ולא?

והאמר להו רבא בר איתי לרבנן:

מאן תנא שבועת הפקדון לא ניתן ודונה לכפרה? רבי שמעון היא!

דלמא מזיד כשוגג פריך,

דגמר לה ממעילה, דהנך נפישין,

אבל מושבע כנשבע לא פריך.

ותהדר עדות ותגמר לה מפקדון,

דמזיד¹⁸³ דלאו כשוגג: מה פקדון, שוגג - אין, מזיד - לא,

אף עדות, שוגג - אין, מזיד - לא, כי היכי דיליף פקדון ממעילה!

להא,

להכי כתבה רחמנא לעדות, גבי שבועת ביטוי,

וגבי טומאת מקדש וקדשיו,

ככולן נאמר בהן: "ונעלם",

וכאן לא נאמר בהן 'ונעלם' לחייב על המזיד כשוגג.

20. לה, א

רס"י

מתני'

אלא על תביעת ממון כפקדון.
שאלו העידוהו היו מחייבין אותו ממון אבל זה אם העידוהו לא היה מחויב שהיה יכול לומר חוזרני בי:
משביע אני עליכם. כולה מתני' מפרש בגמרא:

גמ'

ויש לו. שיש ממון עליו:
והוא עד. שהיה עד באותה שעה:

משנה

"משביע אני עליכם אם לא תבואו ותעידוני,
שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן" - הרי אלו פטורים,
שאין חייבין אלא על תביעת ממון כפקדון.

"משביע אני עליכם כשנתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני" - הרי אלו פטורים,
מפני שקדמה שבועה לעדות.

עמד בבית הננסות ואמר:

"משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני" - הרי אלו פטורין,
עד שיהא מתכוין להם.

אמר לשנים:

"משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני,"
שבועה שאין אנו יודעין לך עדות,"
והם יודעין לו עדות, עד מפי עד,

או שהיה אחד מהן קרוב,

או פסול - הרי אלו פטורין.

שלח ביד עבדו,

או שאמר להן הנתבע:

"משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו" - הרי אלו פטורין,
עד שישמעו מפי התובע.

גמרא

תנו רבנן:

"משביעני עליכם אם לא תבואו ותעידוני שאמר איש פלוני ליתן לי מאתים זוז ולא נתן",
יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "תחטא" "תחטא" לגזירה שוה,

נאמר כאן: "תחטא"¹⁸⁴ (ויקרא ה, א),

ונאמר להלן: "תחטא"¹⁸⁵ (ויקרא ה כא) - מה להלן בתביעת ממון ויש לו,
אף כאן בתביעת ממון ויש לו."

"משביע אני עליכם כשנתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני" - הרי אלו פטורים,
מפני שקדמה שבועה לעדות."

תנו רבנן:

"משביע אני עליכם כשנתדעו לי עדות שתבואו ותעידוני,"

יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע" (ויקרא ה, א) -

מי שקדמה עדות לשבועה,

ולא שקדמה שבועה לעדות."

עמד בבית הננסות ואמר:

"משביעני עליכם שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני" - הרי אלו פטורין,
עד שיהא מתכוין להם."

אמר שמואל:

אפילו עדיו ביניהן.

¹⁸⁴ ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו

¹⁸⁵ נפש מי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו כפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו

פשיטא!

רש"י

פשיטא. דאי לא עדים ביניהן מאי איצטריך למיתני במתניתין פטורין:
לא צריכא דקאי עלייהו. שעומד בצד עדיו:
מהו דתימא. ודאי להנך דקיימי גביה קאמר והרי ייחד עדיו קמ"ל:
תניא נמי הכי. דאף על גב דגביהו קאי פטורין:
ראה סיעה של בני אדם ועדיו ביניהן. עייכ בדקאי גביהו קאמר מדקאמר סיפא כו' אפי' כל העומדין כאן תייל והוא עד:
הרי ייחד עדיו. דכיון דאמר עומדין כאן אותן העומדין אצלו ייחד וחייבין ואי לא פריש הכי בהדיא תנא ברישא פטורין:
אם לוא יגיד. כתיב מלא למדרש ביה לו לא:

לא צריכא דקאי עליוהו, מהו דתימא: כמאן דאמר להו דמי, קא משמע לן.

תניא נמי הכי:

"**דָּאָה סִיעָה שֶׁל בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִין וְעָדִיו בֵּינֵיהוּ, וְאָמַר לְהוּ: "מִשְׁבִּיעֵנִי עֲלֵיכֶם אִם אַתֶּם יוֹדְעִין לִי עֵדוֹת שֶׁתְּבֹאוּ וְתַעֲדוּנִי," יָכוֹל יְהוּ חַיִּיבִין? תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְהוּא עֵד" (ויקרא ה, א) וְהָרִי לֹא יִיחַד עָדָיו. יָכוֹל אֶפִּילוּ אָמַר: "כָּל הָעוֹמְדִין בָּאֵן?" תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְהוּא עֵד" (ויקרא ה, א) וְהָרִי יִיחַד עָדָיו."**

"אמר לשנים: **משביע אני עליכם איש פלוני ופלוני, שאם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני, שבועה שאין אנו יודעין לך עדות,** והם יודעין לו עדות, עד מפי עד, או שהיה אחד מהן קרוב, או פסול - הרי אלו פטורין,"

תנו רבנן:

"אמר לשנים:

"**משביע אני עליכם פלוני ופלוני אם אתם יודעין לי עדות שתבואו ותעידוני,** והן יודעין לו עדות עד מפי עד, או שהיה אחד מהן קרוב או פסול, יכול יהו חייבין? תלמוד לומר: **"אם לוא יגיד ונשא עונו"** (ויקרא ה, א) בראוין להגדה הפתוב מדבר."

"שלח ביד עבדו או שאמר להו הנתבע: **משביע אני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו** - הרי אלו פטורין, עד שישמעו מפי התובע."

תנו רבנן:

"שלח ביד עבדו,

או שאמר להו הנתבע:

"**משביעני עליכם שאם אתם יודעין לו עדות שתבואו ותעידוהו,** יכול יהו חייבין? תלמוד לומר: **"אם לוא יגיד ונשא עונו"** (ויקרא ה, א)."

מאי תלמודא?

אמר רבי אלעזר:

"אם לוא יגיד" כתיב,

אם לו, לא יגיד - ונשא עונו, ואם לאחר לא יגיד - פטור.

21. לה, א

רפ"י

מתני'
מצוה אני עליכם. בגמרא מפרש:
באל"ף דל"ת. שם הכתוב באל"ף דל"ת:
ביו"ד ה"י. שם הכתוב ארבע אותיות הכתוב ביו"ד ה"י:
המקלל בכולן. מברך את השם באחד מהם כגון יכה פלוני את פלוני שזה הוא חיובו כשמקלל שם בשם:
חייב. מיתה:
המקלל עצמו כו'. מפרש בגמרא: יככה ה' אלהים וכן יככה אלהים גרס במתני' וכן כתוב ונקוד בסדר משנה מוגהת ודווקנית:
זו היא אלה. אם אמר לעדים אחד מן המקראות שבקלות יככה השם בשחפת וגוי אם לא תעידוני וכן יככה השם כגון שהיה אחד קורא קלות שבתורה ואמר לעדים כן יככה אם לא תעידוני זו היא אלה דהא כתיב בהם ככל אלות הברית:
אל יכך. אם תעידוני או יברכך אם תעידוני. (וכפר):
ר' מאיר מחייב. מכלל לאו אתה שומע הן אל יככה אם תעידוני ואם לא תעידוני יכך:

גמ'
בצוואה האמורה בתורה. אלה המצוות. (כתב) בפרשת נדרים (ויקרא כז):
כונבלכם. לשון אסירה בכבלי ברזל (תהלים קמט):
אוסרכם אני בשבועה. מזכיר את השם באחד מכל הלשונות הללו:

משנה

"משביעני עליכם",
 "מצוה אני עליכם",
 "אוסרכם אני" - הרי אלו חייבין.
 "בשמים ובארץ" - הרי אלו פטורין,
 ב"אלף דלת",
 ב"יוד הי",
 ב"שדי",
 ב"צבאות",
 ב"חנון",
 ו"רחום",
 ב"ארץ אפים",
 ב"רב חסד",
 ובכל הפנויון - הרי אלו חייבין.
 המקלל בכולן - חייב,
 דברי רבי מאיר,
 וחכמים פטורין.
 המקלל אביו ואמו בכולן - חייב,
 דברי רבי מאיר,
 וחכמים פטורין.

המקלל עצמו וחבירו בכולן - עובר בלא תעשה.

"**יככה ה' אלהים**"¹⁸⁶ (דברים כה, כב),
 וכן "**יככה אלהים** - זו היא **"אלה"**"¹⁸⁷ (ויקרא ה, א) **הכתובה בתורה**.
 "אל יכך",
 ו"ברכך",
 ו"יטיב לך" -
רבי מאיר מחייב,
וחכמים פטורין.

גמרא

"משביעני עליכם" - מאי קאמר!?

אמר רב יהודה:
 הכי קאמר: "משביע אני עליכם בשבועה האמורה בתורה",
 "מצוה אני עליכם בצוואה האמורה בתורה",
 "אוסרכם אני באיסור האמור בתורה".

אמר ליה אביי:
 אלא הא דתני רבי חייא:
 "כונבלכם אני" - הרי אלו חייבין,
 כובל באורייתא מי כתיב!

אלא אמר אביי:
 הכי קאמר: "משביע אני עליכם בשבועה",
 "מצוה אני עליכם בשבועה",
 "אוסרכם אני בשבועה",
 "כונבלכם אני בשבועה".

¹⁸⁶ יככה ה' בשיחפת ובדלקת ובחרהר ובחרב ובשדפון ובגזקון וירדפוה עד אבדו
¹⁸⁷ ונפש מי תחטא ושמעיה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשוא עונו

22. לה, א-ב

רפ"י

במי שהוא חנון. ולא דחנון שם
הוא אלא בשם מי שהוא חנון.
כתב אלף למד מאלהים.
שהתחיל לכתוב אלהים וכתב
אלף למד אין נמחקין ואע"פ
שלא גמר את השם שהרי בי
אותיות הללו שם לעצמו:

"ב"אֵלֶף דֶּלֶת",
ב"יּוֹד הֵי",
ב"שְׁדֵי",
ב"צְבָאוֹת",
ב"חֲנוּן",
ו"רְחוּם",
ב"אֶרֶץ אֲפִים",
ב"רַב חֶסֶד".

למימרא: ד"חנון" ו"רחום" שמות נִינהו.
וּרְמִינְהוּ:

"יש שמות שנמחקין ויש שמות שאין נמחקין,
אלו הן שמות שאין נמחקין: בגון: "אל",

"אלהיך",
"אלהים",
"אלהיכם",
"אהיה אשר אהיה",
"אלף דלת",
ו"יוד הי",
"שדי",

"צבאות" - הרי אלו אין נמחקין.

אבל: "הגדול",
"הגבור",
"הנורא",
"האדיר",
ו"החזק",
ו"האמיץ",
"העזוז",
"חנון",
ו"רחום",
"ארץ אפים",
ו"רב חסד" - הרי אלו נמחקין!

אמר אבוי:

מתניתין במי שהוא חנון,
במי שהוא רחום קאמר.

לה, ב

אמר ליה רבא:

אי הכי, "בשמים ובארץ" נמי במי שהשמים והארץ שלו קאמר!

הכי השתא!?

התם, כיון דליכא מידי אחרינא דאי קרי רחום וחנון, ודאי במי שהוא חנון, ודאי במי שהוא רחום קאמר.
הכא, כיון דאיכא שמים וארץ, בשמים ובארץ קאמר.

תנו רבנן:

"כתב אלף למד מ'אלהים",

"יה" מיי - הרי זה אינו נמחק.

שין דלת מ'שדי",

אלף דלת מ'אדני",

צדי בית מ'צבאות" - הרי זה נמחק.

רבי יוסי אומר:

"צבאות" נולדו נמחק, שלא נקרא צבאות אלא על שם ישראל,

שנאמר: "והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים"¹⁸⁸ (שמות ז, ד).

אמר שמואל:

אין הלכה כרבי יוסי.

תנו רבנן:

"כל הטפל לשם בין מלפניו ובין מלאחריו - הרי זה נמחק.

לפניו כיצד?

"ליי" - ל' נמחק,

"ביי" - ב' נמחק,

"ויי" - ו' נמחק,

"מיי" - מ' נמחק,

"שיי" - ש' נמחק,

"היי" - ה' נמחק,

"כיי" - כ' נמחק.

לאחריו כיצד?

"אלהינו" - נו' נמחק,

"אלהיהם" - ה"ם נמחק,

"אלהיכם" - כ"ם נמחק.

אחרים אומרים:

לאחריו - אינו נמחק,

שכבר קדשו השם.

אמר רב הונא:

הלכה כאחרים.

¹⁸⁸ ולא ישמע אִלְכֶם פְּרַעַה וְנִתְּתִי אֶת יָדִי בַּמִּצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבֹאתַי אֶת עַמִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁפְטִים גְּדֹלִים

24. לה, ב

ר"י

חוץ מזה כו'. למלאך האמצעי קרא אדון שךך. באו לפניו מיכאל באמצעו גבריאל מימינו רפאל משמאלו:

אף זה קדש. דכתיב לעיל מינה וירא אליו יי' והדר כתיב והנה שלשה אנשים ואמר להקב"ה אל נא תעבור מעל עבדך המתן לי כאן עד שאכניס האורחין:

מי שיש בידו כו'. וה"ק ויאמר לוט אליהם באזניהם אל נא יהי כן וחזר כלפי השם ואמר לו אדוני הנה נא מצא עבדך: **בנבות.** כתיב (מלכים א כא) ברך נבות אלהים:

במיכה. כגון (שופטים יז) לו בית אלהים וכגון (שם). הקדש הקדשתי הכסף לה' מידי לבני וגוי' הרי הוא אסור עלי כהקדש. גמורים שהן לשם עד שאתנו מידי לבני לעשות פסל ומסכה וכן (שם יח) נכח ה' דרככם כלפי שכינה אמר:

אלף למד חול. כגון (שם יז) לו בית אלהים (שם יח) את אלהי אשר עשיתי לקחתם:

שמות האמורין בגבעה. וישאלו בני ישראל בה' (שם כ):

וכי מבטיח. שיצליחו ואינו עושה:

הם לא ביחנו. הם לא שאלו אלא האלך ולא אמרו התתנהו בידי:

באחרונה שביחנו. באורים ותומים כי מחר אתנו בידך הסכימו לדבריהם:

ומאתים לנוטרים כו'. לרבנן הניחם ויעסקו בתורה אחד מששה שבהם:

הנה מטתו. חול שהיה נבעת מאשמדאי כדאמר במסכת גיטין (דף סח:):

דקטלא חד משיתא. באנגריא דעבודת המלך:

(אברהם דלטיא לנבות בגבעת בנימן שלמה דניאל, סימן).

"כל שמות האמורים בתורה באברהם קדש, חוץ מזה שהוא חול,

שנאמר: "ויאמר יי' אם נא מצאתי חן בעיניך"¹⁸⁹ (בראשית יח, ג).

חינא בן אחי רבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה משום רבי אלעזר המודעי אָמרו: אף זה קדש.

כמאן אָזלא הא דאמר רב יהודה אָמר רב: גדולה הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה, כמאן? כאותו הוגג.

כל שמות האמורים בלוט חול, חוץ מזה שהוא קדש,

שנאמר: "ויאמר לוט אלהם אל נא אדני הנה נא מצא עבדך חן בעיניך"¹⁹⁰ (בראשית יט, יח-יט).

מי שיש בידו להמית ולהחיות, זה הקדוש ברוך הוא.

כל שמות האמורים בנבות - קדש, במיכה - חול. רבי אליעזר אומר:

בנבות - קדש, במיכה - יש מהן חול ויש מהן קדש. אלף למד - חול,

יוד הי - קדש, חוץ מזה שאַלף למד והוא קדש, "כל ימי היות בית האלהים בשילה"¹⁹¹ (שופטים יח, לא).

כל שמות האמורים בגבעת בנימין,

רבי אליעזר אומר: חול,

רבי יהושע אומר: קדש.

אָמר לו רבי אליעזר:

וכי מבטיח ואינו עושה?

אָמר לו רבי יהושע:

מה שהבטיח עשה,

הם לא ביחנו אם לנצוח אם לנצח,

באחרונה שביחנו - הסכימו על ידו,

שנאמר: "ופינחס בן אלעזר בן אהרן (הכהן) עמד לפניו בימים ההם לאמר:

האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אחי אם אֶחָדל"¹⁹² (שופטים כ, כח).

כל "שלמה" האמורין בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קְדֹשׁ - שִׁיר לְמִי שֶׁהַשְּׁלוֹם שָׁלוֹ,

חוץ מזה: "פרמי שלי לפני, האלף לך שלמה"¹⁹³ (שיר השירים ח, יב) - שלמה לדידיה,

"ומאתים לנוטרים את פריו" (שיר השירים ח, יב) - רבנן.

ויש אומרים:

אף זה חול: "הנה מטתו של שלמה ששים"¹⁹⁴ (שיר השירים ג, ז).

אף זה, ולא מיבעי האיך.

אָלא הא דאָמר שְׁמוּאֵל: מְלֻכּוּתָא דְקַטְלָא חַד מְשִׁיתָא בְּעֵלְמָא - לָא מִיעֲנֵשָׂא,

שנאמר: "פרמי שלי לפני, האלף לך שלמה" - לְמַלְכוּתָא דְרַקִּיעָא,

"ומאתים לנוטרים את פריו" - לְמַלְכוּתָא דְאַרְעָא!

שְׁמוּאֵל לָא כְּתָנָא קָמָא וְלָא כִּיֵּשׁ אֻמְרִים,

¹⁸⁹ ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך

¹⁹⁰ יח ויאמר לוט אלהם אל נא אדני. יש הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך אשר עשית עמדי להחיות את נפשי ואנכי לא אוכל להקלט ההרה פן תדבקני הרעה ומתי

¹⁹¹ וישמו להם את פסל מיכה אשר עשה כל ימי היות בית האלהים בשילה

¹⁹² ופינחס בן אלעזר בן אהרן עמד לפניו בימים ההם לאמר האוסף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימן אחי אם אֶחָדל ויאמר ה' עלו כי מחר אתנו

הַיָּד

¹⁹³ פרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנוטרים את פריו

¹⁹⁴ הנה מטתו של שלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל

רס"י

כל מלכיא האמורים בדניאל.
 כל מקום שנאמר שם מלך:
 חוץ מזה. מלך מלכיא דאילו
 לנבוכדנצר לא הוה קרי ליה
 דניאל מלך מלכיא אלא ה"ק
 אנת מלכא נבוכדנצר מלך
 מלכיא דהוא אלהא דשמיא
 מלכות חסנא יהב לך:

אלא הכי קאמר,
 ויש אומרים: זה קדש, וזה הוא חול ד' "מטתו",
 ושמואל אמר כיש אומרים.

כל מלכיא האמורים בדניאל חול, חוץ מזה שהוא קדש:

"אנת מלכא מלך מלכיא די אלה שמיא מלכותא חסנא ותקפא ויקרא יהב לך" (דניאל ב, לו).

ויש אומרים:

אף זה קדש,

שנאמר: "מדי חלמא לשונאך ובשרה לערך"¹⁹⁵ (דניאל ד, טז).

למאן קאמר?

אי סלקא דעתך לנבוכדנצר קאמר ליה - שנאותיה מאי ניהו? ישראל,
 מילט קא לייט להו ישראל?!

ותנא קמא סבר: שונאי ישראל איכא שונאי גוים ליכא?!

¹⁹⁵ אדון דניאל די שמה בלטישאר אשתומם פשעה חדה ודעינהו ובהלנה ענה מלכא ואמר בלטישאר חלמא ובשרא אל ובהלך ענה בלטישאר
 ואמר מדי חלמא לשונאך ובשרה לערך

25. לה, ב - לו, א

רש"י

והלא כבר נאמר בשבועת האלה. מהכא משמע תיהוי לאלה ולשבועה ותו לא הוה ליה למיכתב אלא יתן ה' את ירכך נופלת:
מה. להלן שבועה. דכתיב והשביע:
ומה. להלן בשם. דכתיב יתן ה' וגו':
השבע. שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב):
[ואל תשבע]. לא תשבעו [בשמי] לשקר (ויקרא יט):
קלל. יתן ה' אותך לאלה לא תקלל. בין קללת השם בין קללת חבירו לא תקלל חרש:
מה השבע בשם כו'. וברייתא רבי חנינא ומתניתין רבנן:
ג"ש. דנאמר כאן אלה ונאמר להלן אלה:
דשבועה היא מנא להו. ושמעה קול אלה מנא להו דשבועה משתעי:
נפקא להו מדתניא. מגופיה דמשמעות דקרא הכי משמע:
וכן הוא אומר. אלמא אלה היא שבועה כו' ופרכינן התם שבועת האלה כתיב שבועה שהיא בקללה אבל שבועה שאינה בקללה לא משתמע מהכא:
ה"ג מנין לעשות שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה. כך שנויה בת"כ ובמסכת סוטה מפרשה בפרק היה מביא את מנחתה (דף יח.). היכי דמי שבועה שיש עמה אלה שבועה שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בך:
ושמעה אלה ושמעה קול. מדהוה ליה למכתב ושמעה אלה שמעת מינה דהיא שבועה (כל) שיש בה אלה וכתב קול אלה יתירא לדרשא אתא לחייבה באי משתי הקולות:
ויבא אותו באלה. נבוכדנצר את צדקיהו:

"ובכל בניוין הרי אלו חייבין" כו'.

ורמניה:

"יתן ה' אותך לאלה ולשבועה"¹⁹⁶ (במדבר ה, כא) -

מה תלמוד לומר?

והלא כבר נאמר: "והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה" (במדבר ה, כא)!

לפי שנאמר: "ושמעה קול אלה"¹⁹⁷ (ויקרא ה, א),

נאמר כאן "אלה" (במדבר ה, כא),

ונאמר להלן "אלה" (ויקרא ה, א),

מה להלן שבועה, אף כאן שבועה,

מה להלן בשם, אף כאן בשם."

אמר אביי:

לא קשיא:

הא - רבי חנינא בר אידי,

הא - רבנן.

דתניא:

"רבי חנינא בר אידי אומר:

הואיל ואמרה תורה 'השבוע'¹⁹⁸ (שמות כב, י'), ואל תשבוע¹⁹⁹ (ויקרא יט, יב),

קלל (במדבר ה, כא) ואל תקלל²⁰⁰ (שמות כב, כו; ויקרא יט, יד),

מה השבוע בשם, אף לא תשבוע בשם,

מה קלל בשם, אף לא תקלל בשם."

ורבנן?

אי גמירי - גזירה שונה ניבעי שם המיוחד,

אי לא גמירי גזירה שונה, אלה דשבועה היא מנא להו?

נפקא להו מדתניא:

"אלה" - אין אלה אלא לשון שבועה,

וכן הוא אומר: "והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה" (במדבר ה, כא).

התם "שבועת האלה" כתיב!

הכי קאמר: "אלה" - אין אלה אלא בשבועה,

וכן הוא אומר: "והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה".

לו, א

ומנין לעשות²⁰¹ שבועה שאין עמה אלה כשבועה שיש עמה אלה?

תלמוד לומר: "ושמעה קול אלה" (ויקרא ה, א)

"ושמעה אלה",

"ושמעה קול".

אמר רבי אבהו:

מנין לאלה שהיא שבועה?

שנאמר: "ויבא אותו באלה"²⁰² וגו' (יחזקאל יז, ג),

וכתיב "וגם במקור נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים"²⁰³ (דברי הימים ב לו, ג).

¹⁹⁶ והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה יתן ה' אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך בתת ה' את ירכך נפלת ואת בטגך עבה

¹⁹⁷ ונפש מי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו

¹⁹⁸ שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת דעהו ולקח בעליו ולא ישלם

¹⁹⁹ ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני ה'

²⁰⁰ אלהים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאד

לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מופשל ונדאת מאלהיך אני ה'

²⁰¹ במהדורת הדפוס: (אלה שאין עמה שבועה כאלה שיש עמה שבועה, ו) אך רשי ועוד אינם גורסים.

²⁰² ויחזק מורע המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח

26. לו, א

רפ"י

ארור בו נידוי בו שבועה בו קללה. כל לשונות הללו הוא משמש וצריך לפרוש ממנו אם אמר חכם ארור בלשון נידוי ואם אמר אדם לחבירו לשם שבועה וקבלו עליו שבועה היא והמקלל את חבירו בלשון ארור הוא להי קללה היא וחיוב המקלל:
ודלמא תרתי עבד. אבל ארור לאו לשון שבועה הוא:

תנא:

"ארור" - בו נידוי,
 בו קללה,
 בו שבועה".

"בו נידוי" - דכתיב: "ארור מרזו אמר מלאך ה' ארו ארור ישביה"²⁰⁴ (שופטים ה, כג).

ואמר עולא:

בארבע מאה שיפורי שמתייה ברק למרוז.

"בו קללה" - דכתיב: "ואלה יעמדו על הקללה"²⁰⁵ (דברים כז, יג),
 וכתיב: "ארור האיש אשר יעשה פסל"²⁰⁶ וגו' (דברים כז, טו).

"בו שבועה" - דכתיב: "וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה'"²⁰⁷ (יהושע ו, כו).

ודלמא תרתי עבד להו אשבעינהו ולייטינהו!

אלא, מהכא: "ואיש ישדאל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר:

ארור האיש אשר יאכל"²⁰⁸ (שמואל א יד, כד).

וכתיב: "ויהונתן לא שמע בהשביע אביו את העם"²⁰⁹ (שמואל א יד כו).

ודלמא הכא נמי,

תרתי עבד להו: אשבעינהו ולייטינהו!

מי כתיב וארור!?

השתא דאתית להכי,

התם נמי לא כתיב וארור'.

²⁰³ וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל ה' אלהי ישדאל

²⁰⁴ ארור מרזו אמר מלאך ה' ארו ארור ישביה מי לא באו לעזרת ה' לעזרת ה' בגבורים

²⁰⁵ ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן דן ונפתלי

²⁰⁶ ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת ה' מעשה ידי הרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן

²⁰⁷ וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני ה' אשר יקום ויבנה את העיר הזאת את ויהו בכרו ויסדנה ובצעירו יציב דלתיה

²⁰⁸ ואיש ישדאל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל להם עד הערב ונקמתי מאיבי ולא טעם כל העם להם

²⁰⁹ ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבל אותה ביערת הדבש וישב ידו אל פיו ותארנה עיניו

27. לו, א

רש"י

אמן בו שבועה. העונה אמן אחר שבועה כמוציא שבועה מפיו: **בו קבלת דברים.** האומר לחבירו על מנת שתקיים לי תנאי כך וכך ואמר אמן קבל דבריו וחייב לקיים תנאו: **בו אמנת דברים.** וראוי לענות אמן על דבר תפלה ותחנה שהוא לשון מאמן הדברים שיהא רצון שיהא אמת כן: **ואמרה האשה אמן אמן.** דאי לאו כמוציאה שבועה דמיא אמאי מבדקה אפילו מושבע מפי אחרים אין כאן שהרי לא אמרה כלום אחר שבועה ולא דמיא למשביעני עליכם שהם כופרין אחר שבועה ועונין על דבריו אין אנו יודעין לך עדות: **לאו שבועה.** כדמסיים ואזיל שאמר או לאו תרי זימני או הן הן תרי זימני הרי היא כשבועה מאחר (שהחזיק) דבריו:

אמר רבי יוסי ברבי הנינא: "אמן" - בו שבועה, בו קבלת דברים, בו האמנת דברים.

"בו שבועה" -

דכתיב: "ואמרה האשה אמן אמן"²¹⁰ (במדבר ה, כב).

"בו קבלת דברים" -

דכתיב: "ארוז אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם, ואמר כל העם אמן" (דברים כז, כו).

"בו האמנת דברים" -

דכתיב: "ויאמר ידמיה אמן פן יעשה ה' יקם ה' את דבריו"²¹¹ (ירמיהו כח, ו).

אמר רבי אלעזר:

"לאו" - שבועה, "הן" - שבועה.

בשלא "לאו" שבועה, דכתיב: "ולא יהיה עוד המים למבול"²¹² (בראשית ט, טו), וכתיב: "כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי"²¹³ (ישעיהו נד, ט), אלא "הן" שבועה - מנא לן?

סברא הוא: מד"לאו" שבועה, "הן" נמי שבועה.

אמר רבא:

והוא דאמר: "לאו" "לאו" תרי זימני.

והוא דאמר: "הן" "הן" תרי זימני.

דכתיב: "ולא יקרת כל בשר עוד ממי המבול"²¹⁴ (בראשית ט, יא),

"ולא יהיה עוד המים למבול"²¹⁵ (בראשית ט טו) -

ומ"לאו" תרי זימני, "הן" נמי תרי זימני.

²¹⁰ ובאו המים המאדירים האלה במעיה לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן
²¹¹ ויאמר ידמיה הנביא אמן פן יעשה ה' יקם ה' את דבריו אשר נבאת להשיב כלי בית ה' וכל הגולה מבבל אל המקום הזה
²¹² ויקרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר
²¹³ כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ פן נשבעתי מקצה עליה ומגער בה
²¹⁴ והקמתי את בריתי אתכם ולא יקרת כל בשר עוד ממי המבול ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ
²¹⁵ ויקרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר

28. לו, א

רש"י

איש איש כי יקלל. מת"ל
מאחר שעתיד לכתוב ונקב שם
ה' מות יומת ליכתוב איש איש
כי יקוב שם ונשא חטאו וימות:
על שם מיוחד. בן ארבע אותיות
דיו"ד ה"י:
באזהרה. אלהים לא תקלל
(שמות כב):

"המקלל בכולן - חייב,
דברי רבי מאיר,
וחכמים פוטרין".

תגו רבנן:

"איש איש מי יקלל אלהיו ונשא חטאו"²¹⁶ (ויקרא כד, טו) -
מה תלמוד לומר? והלא כבר נאמר: "ונקב שם ה' מות יומת"²¹⁷ (ויקרא כד טז)!
יכול לא יהא חייב אלא על שם המיוחד בלבד.
מנין לרבות את הפינויין?
תלמוד לומר: "איש איש מי יקלל אלהיו" (ויקרא כד, טו) וגו' מכל מקום,
דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים:
על שם מיוחד - במיתה,
ועל הפינויין - באזהרה".

²¹⁶ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש מי יקלל אלהיו ונשא חטאו
²¹⁷ ונקב שם ה' מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה פגד פאזרח בנקבו שם יומת

29. לו, א

רש"י

בנקבו שם יומת כו' קרא יתירא הוא ותניהו ענין למקלל אביו [ואמו] שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד :

ודברי הכל דלא . תימא הואיל וקרא יתירא הוא לרבות תניהו ענין לרבות אף המקלל עצמו וחבירו אלא דוקא קאמר רבי מנחם לרבות מקלל אביו שהוא בסקילה כמברך את השם אבל בעצמו וחבירו דלאו בעלמא הוא לא תילף מהכא :
לא תקלל חרש . ומרבינן מיניה בסנהדרין (דף סו.) כל שהוא בעמך :

"והמקלל אביו ואמו בכולן - חייב, דברי רבי מאיר, וחכמים פוטרין".

מאן חכמים?

רבי מנחם בר יוסי.

דתנאי:

"רבי מנחם בר יוסי אומר:

"בנקבו שם יומת"²¹⁸ (ויקרא כד, טו) -

מה תלמוד לומר "שם"?

לימוד על המקלל אביו ואמו, שאינו חייב עד שיקללם בשם."

"והמקלל עצמו וחבירו בכולן - עובר בלא תעשה".

אמר רבי ינאי:

ודברי הכל.

"עצמו" - דכתיב: "דק השמר לך ושמר נפשך מאד"²¹⁹ (דברים ד, יט),

כדרבי אבין אומר רבי אילעא, דאמר:

כל מקום שנאמר: **"השמר", "פך", "אל"** - אינו אלא לא תעשה.

"וחבירו" - דכתיב: "לא תקלל חרש"²²⁰ (ויקרא יט, יד).

²¹⁸ ואל בני ישראל לדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו

²¹⁹ ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדהת והשתהוית להם ועבדתם אשר חלק ה' אלהיך

אתם לכל העמים תחת כל השמים

²²⁰ לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מקשול ויראת מאלהיך אני ה'

30. לו, א

רס"י

ויתב וקאמר מתניתין כדתנן.
רב כהנא היה שונה משנתנו
כמות שהיא שנויה יככה וכן
יככם:

אמר ליה. רב יהודה כנה הפוך
דברך כנגד אחרים אמור יכהו
וכן יכהם שלא תקללני:

ויתב וקאמר גם אל יתצד
לנצח. את המקרא הזה היה
דורש שנאמר בדואג בספר
תהלים:

כנה. ואמור יתצחו:

ויתב וקאמר: "גם אל יתצד לנצח ויסתף מאהל ושרשף מארץ חיים סלה" (תהלים נב, ז).

אמר ליה: כנה.

תרת למה לי?

מהו דתימא: הני מילי מתניתין אבל בקראי אימא לא מכנינו,
קא משמע לן.

"ויקף ה' אלהים" ²²¹ (דברים כח, כב),

ובן יככה אלהים - זו היא "אלה" ²²² (ויקרא ה, א) הפתובה בתורה".

ויתב רב כהנא קמיה דרב יהודה,

ויתב וקאמר הא מתניתין כדתנן,

אמר ליה: כנה.

ויתב והוא מרבנן קמיה דרב כהנא,

ויתב וקאמר: "גם אל יתצד לנצח ויסתף מאהל ושרשף מארץ חיים סלה" (תהלים נב, ז).

אמר ליה: כנה.

²²¹ יקפה ה' בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרהר ובחרב ובשרפון ובזקון וירדפוה עד אבדה

²²² ונפש מי תחטא ושמעיה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשוא עונו

31. לו, א

רפ"י

והא לית ליה לרבי מאיר כו'. דתנן במסכת קדושין (דף סא.) ר"מ אומר כל תנאי שאינו כפול כתנאי דבני גד [ובני ראובן] אינו תנאי ואי לא כפליה לא אמרינן מכלל זה אתה שומע את זה: והרי סוטה דאיסורא. ופרכינן מינה לר"מ כו' דתנן במסכת קדושין מדכתיב אם לא שטית הנקי ופשיטא לן דלא הוצרכנו לברך את הסוטות ולא נאמר אלא לשמוע לאו מכלל הן קללה מכלל ברכה שאם שטית לא תנקי אלמא לא בעינן כפילה ומשני ר' תנחום הנקי כתיב בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה דכתיב ואת כי שטית למשמע הכי חנקי ממים המאזרים האלה ואת כי שטית אלמא אי לא הנקי מכלל הן אתה שומע לאו לא אמרינן. שתויי יין. דבמיתה לא שמעינן לה אלא הן מכלל לאו (סנהדרין פג:.) דכתיב (ויקרא ז) יין ושכר אל תשת ולא תמותו הא אם תשתו בבואכם אל אהל מועד תמותו: פרועי ראש. נפקא לן (סנהדרין שם) מדאיתקש לשתויי יין בספר יחזקאל (מד): והתנן אלו שבמיתה. ולא פליג איש עליה: ה"ג אלא לעולם איפוך וכי לית ליה בממונא. כלומר אלא כי מפכת לה לא תימא אפילו באיסורא לית ליה אלא ודאי אית ליה ומשום הכי ליכא פלוגתא גבי שתויי יין: ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא. גביית כתובתה ושבועה דמתניי נמי ע"י ממון באה הלכך ר"מ פוטר כדאפכינן ובלאו איפוך ליכא לתרוצה דא"כ לר"מ שבועה דמתניתין איסורא גרידתא היא דע"כ בהכי איצטריך לן לאוקומיה (והוא השבעת עד אחד שאינו בא לממון) ואי רבנן פטרי בה אלמא לית להו מכלל לאו אתה שומע הן אפילו באיסורא גרידתא א"כ שתויי יין דבמיתה לרבנן מנא להו וכן מצאתי לשון בבלי בספרים ישנים. לא איתמר לא תיפוך משום קושיא דשתויי יין לרבנן: אמרינן:

"אל יבנה ויברכה וייטיב לך - רבי מאיר מחייב, וחקמים פוטרין".

והא לית ליה לרבי מאיר "מכלל לאו אתה שומע הן"! איפוך.

כי אתא רבי יצחק תנא כדתנן, אומר רב יוסף: השתא דאנן תנן הכי וכי אתא רבי יצחק תני הכי שמע מינה דוקא תנן, אלא קשיא!

כי לית ליה בממונא, אכל באיסורא - אית ליה.

הרי סוטה דאיסורא הוא, ואמר רבי תנחום בר חבנאי: "הנקי"²²³ (במדבר ה, יט) כתיב, טעמא, דכתיב "הנקי", הא לאו הכי, 'מכלל לאו אתה שומע הן' לא אמרינן!

אלא איפוך, לוב, אפילו באיסורא לית ליה.

מתקיף ליה רבינא: ובאיסורא לית ליה!? אלא מעתה, שתויי יין ופרועי ראש דבמיתה, הכי נמי דלית ליה לרבי מאיר!? והתנן: "אלו שבמיתה: שתויי יין ופרועי ראש!"

אלא לעולם תיפוך, כי לית ליה בממונא, באיסורא - אית ליה, ושאני סוטה דאיסורא דאית ביה ממונא הוא.

הדרן עלך שבועת העדות

²²³ והשביע אתה הפה ואמר אל האשה אם לא שכב איש אתך ואם לא שטית טמאה תחת אישך הנקי נמי המזדריים האלה